8300 Tapolca, Templomdomb 2.
+36 30 174 3373
szeovoda@t-online.hu
OM - 036 793

Pedagógiai Program

2023

Kelt: Tapolca, 2023. február 1.

Készítette:

Zöldy Andrásné
óvodavezető

„…és énekelni kezdtek a szegények és jól érezték magukat, s hallván ezt, szólt boldog Erzsébet: íme, mondtam nektek, hogy boldoggá kell tennünk az embereket… És ő is együtt örvendezett az örvendezőkkel.”

(Libellus)

Tartalomjegyzék

1. HELYZETELEMZÉS 5
1.1. Az óvoda hivatalos adatai 5
1.2. Törvényi háttér 8
1.3. Az egyház álláspontja 9
2. A KATOLIKUS ÓVODAI NEVELÉS CÉL ÉS FELADATRENDSZERE 11
2.1. Bevezetés 11
2.2. A katolikus óvodai nevelés célja 11
2.3. Óvodánk küldetése 12
2.4. Jövőkép 13
2.4.1. Gyermekkép 13
2.4.2. Óvodakép 14
3. A KATOLIKUS ÓVODAI NEVELÉS ÁLTALÁNOS ÉS SPECIÁLIS FELADATAI 17
3.1. A hitre nevelés erősítése 17
3.2. Az egészséges életmód alakítása 18
3.2.1. Egészségfejlesztési program 19
3.3. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés biztosítása 26
3.4. Az anyanyelvi-, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása 29
4. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI 33
4.1. Személyi feltételek 33
4.2. Tárgyi feltételek 36
4.3. Az óvodai élet megszervezése 36
4.4. Az óvoda kapcsolatai 40
5. A KATOLIKUS ÓVODA TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI 45
5.1. Hitre nevelés 45
5.1.1. Az óvodás gyermekek hitre nevelése 45
5.1.2. Ünnepelés a katolikus óvodában 47
5.1.3. Óvodánkban javasolt ünnepek, megemlékezések: 48
5.2. A játék 50

5.3. Verselés, mesélés 56
5.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc 60
5.5. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka 66
5.6. Mozgás 71
5.7. A külső világ tevékeny megismerése 79
5.8. Munka jellegű tevékenységek 85
5.9. A tevékenységekben megvalósuló tanulás 92
5.10. A gyermek fejlődésének figyelemmel kísérése 94
6. A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK FEJLESZTÉSE 96
7. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE 98
8. A SZENT ERZSÉBET ÓVODA GYERMEKVÉDELEMMEL ÖSSZEFÜGGŐ PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGE 100
9. ÉRVÉNYESSÉGI NYILATKOZAT 106
10. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK 107

1. HELYZETELEMZÉS

1.1. Az óvoda hivatalos adatai

Az óvoda teljes neve:

Szent Erzsébet Óvoda

Székhelye, telefonszáma:

8300 Tapolca, Templomdomb 2.
Tel.: +36 87 413 514
Mobil: +36 30 174 3373
E-mail: szeovoda@t-online.hu

OM azonosítója: 036 793

Adószáma: 18913866-1-19

Az óvoda fenntartója, székhelye, telefonszáma:

Szeretet Leányai Társulata
1118 Budapest, Ménesi út 27.
Tel.: +36 1 466 5666

Az óvoda alapítója:

Páli Szent Vincéről Nevezett Irgalmas Nővérek
Szeretet Leányai Társulata

Az intézmény alapításának időpontja: 1993. szeptember 1.

Az óvoda felügyeleti szerve:

Szeretet Leányai Társulata

Az óvoda törvényességi ellenőrzője:

Veszprém Megyei Kormányhivatal

Az óvodavezető munkáltatója: Fenntartó

Az alapító okirat kelte:

Budapest, 1993. február 26.
Budapest, 2005. szeptember 1.
Budapest, 2008. október 1.
Budapest, 2010. május 12.
Utolsó módosítás: Budapest. 2012. december 19.

A működési engedélyt kiadó szerv:

Veszprém Megyei Kormányhivatal

A működési engedély kelte, létszámadatai:

Tapolca, 1993. május 13.
Létszám: 50 fő

Módosítások: 1)Tapolca, 1995. november 06.
Létszám: 80 fő
2)Tapolca, 1997. április 11.
Létszám: 100 fő
3)Tapolca, 2010. május 12.

Létszám: 75 fő

4)Veszprém, 2013. június 3.

Létszám: 75 fő

A működési engedély száma: VE-B-009/0038-2/2013

Az óvoda alaptevékenysége: TEÁOR szám: 8510 óvodai nevelés

A gyermekétkeztetés ellátásának módja:
8300 Tapolca, Templomdomb 2.: melegítő-tálaló konyha működtetése, külső szolgáltatótól vásárolt élelmezés

Engedélyezett maximális gyermeklétszám: 75 fő

Az óvodai csoportok száma: 3

Az óvoda szakmai jogállása: szakmailag önálló

Az óvoda gazdálkodási jogköre: a fenntartó által elfogadott költségvetés alapján teljes jogkörrel, önállóan gazdálkodik

A feladat ellátást szolgáló vagyon és a vagyon feletti rendelkezés:

Az épület-ingatlan a Szeretet Leányai Társulatának tulajdona, melyet az intézmény működtetéséhez használatba adott. Az ingatlan feletti rendelkezési jogot az alapító gyakorolja. A rendelkezésre álló vagyontárgyakat az intézmény, feladatainak ellátásához szabadon használhatja.

Az óvoda vezetője, a program benyújtója: Zöldy Andrásné

1.2. Törvényi háttér

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Nkt.)
- A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény
- A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény
- A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény
- A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény
- Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény
- A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény
- A nemzeti köznevelési törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Nkt. Vhr.)
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 137/2018. (VII. 25.) Korm rend. az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet módosításáról
- A pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról szóló 326/2013. (VIII. 31.) Korm. rendelet
- A pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben résztvevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet (a továbbiakban: R.)
- A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet

- A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról szóló 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet
- A nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról szóló 17/2013. (III. 1.) EMMI rendelet
- A tanév rendjéről szóló mindenkori miniszteri rendelet
- Az iskola-egészségügyi ellátásról szóló 26/1997. (IX. 3.) NM rendelet

Továbbá a fenntartói és a helyi (önkormányzati) rendeletek

1.3. Az egyház álláspontja

A katolikus óvodák alapítását és fenntartását az egyház missziós küldetésének tekinti. Erre vonatkozó gondolatait különböző dokumentumokban és az Egyházi Törvénykönyvben szabályozza:
„A mai társadalomban (…) az Egyház égető szükségét érzi annak, hogy biztosítsa a keresztény gondolkodás jelenlétét…” (A katolikus iskola 11. Róma, 1977)

A II. Vatikáni Zsinat kijelenti:
„A nevelés elsősorban a család feladata, de ebben rászorul az egész társadalom támogatására. A szülőknek és az általuk nevelői feladattal megbízott személyeknek jogán kívül az államnak is vannak jogai és kötelezettségei, minthogy feladata az evilági közjó biztosítása” (II. Vatikáni Zsinat tanítása, Szt.István Társulat Budapest 1975, Nyilatkozat a keresztény nevelésről 3. A nevelés felelősei 190.o.2. bek.)
„A Zsinat kijelenti, hogy a nevelők munkája valódi apostoli tevékenység, nagyon megfelelő és szükséges korunk számára, egyúttal pedig igazi szolgálat a társadalom javára” (II. Vatikáni Zsinat tanítása, Szt. István Társulat Budapest 1975, Nyilatkozat a keresztény nevelésről 8. A katolikus iskolák 193.o.2.bek.)

A Katolikus Nevelés Kongregációja „felhívja a nevelés összes felelőseit – szülőket, az oktatókat, az iskolai hatóságokat, a fiatalokat, hogy ide összpontosítsák minden erejüket és

minden rendelkezésükre álló anyagi eszközt, hogy ezek segítségével a katolikus iskola (óvoda) valóban a társadalom javát szolgáló és egyúttal apostoli munkát végezzen" (A katolikus Iskola 4. Róma, 1977)

Az új Egyházi Törvénykönyv külön is foglalkozik a katolikus neveléssel és az iskolákkal. Törvényeivel kiemeli a nevelés és az iskola jelentőségét azzal, hogy hivatalos rendelkezéseit mindannyiunk számára kötelező érvényűvé teszi.

A rendszerváltás után (1990) szerveződő és működő katolikus óvodáknak a Kódex megfogalmazására kell figyelniük, hogy megfelelhessenek az elvárásoknak:
„Katolikus iskolának (óvodának) azt az iskolát (óvodát) nevezzük, amelyet az illetékes egyházi hatóság, vagy egy hivatalos egyházi jogi személy igazgat, vagy amelyet egyházi hatóság írott okmánnyal ilyennek ismer el.
A katolikus iskolában (óvodában) az oktatásnak és nevelésnek meg kell felelnie a katolikus tanítás elveinek, az oktatóknak pedig ki kell tűnniük helyes tanításukkal és becsületes életükkel." (CIC 803.1.,2.§)

„A nevelés eszközei közül a krisztushívőknek különösen nagyra kell értékelniük az iskolákat (óvodákat), amelyek kiemelkedő segítséget nyújtanak a szülőknek nevelői feladatuk teljesítésében." (CIC 796.1.§)

„A katolikus iskolák (óvodák) igazgatói a helyi szinten ordinárius felügyelete alatt gondoskodjanak arról, hogy az oktatás ezekben az iskolákban (óvodákban) tudományos szempontból legalább olyan szinten álljon, mint az illető vidék többi iskolájában(óvodájában)." (CIC.806.2.§)

2. A KATOLIKUS ÓVODAI NEVELÉS CÉL ÉS FELADATRENDSZERE

2.1. Bevezetés

A harmadik évezred kezdetén a katolikus közoktatás intézményeinek, így a katolikus óvodának is szembe kell néznie azokkal az új kihívásokkal, amelyeket a társadalom, a politika és a kultúra eredményezett. Különös tekintettel arra az értékválságra, amely széleskörű szubjektivizmusban, erkölcsi relativizmusban, nihilizmusban jelentkezik.

A társadalom szerkezetének változásai, a technikai fejlődés és a gazdasági élet világméretű összefüggései világszerte egyre erősebben hatnak az emberek életmódjára. A társadalom kulturális sokfélesége, - amely faji, etnikai és vallási formában jelenik meg - gazdagodást is jelent, de új gondokat is felvet. Az ősi evangelizált országokban ehhez járul az, hogy egyre inkább peremre szorul a keresztény hit, mint tájékozódási pont és fény, az emberi lét hatékony és meggyőző értelmezésében.

Mindezek ismeretében a magyar óvoda nemzeti sajátosságaira, nevelésügyének nemzetközileg elismert gyakorlatára és a neveléstörténet értékeire építve tűzi ki célul az alapvető gyermeki - és szabadságjogok tiszteletben tartását, a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatását, valamint az egyenlő hozzáférés biztosítását.

2.2. A katolikus óvodai nevelés célja

Az óvodáskorú gyermekeket képessé tenni a hit befogadására. Megtanítani őket rácsodálkozni a teremtett világra s az abban végbemenő változásokra. A katolikus óvoda, mint minden más óvoda arra a célra van „rendelve”, hogy az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével elősegítse a gyermekek sokoldalú harmonikus fejlődését, a hátrányok csökkentését. Kritikusan és módszeresen átadja a műveltséget és ez által a teljes emberi személyiség kiformálódásán munkálkodjék.

Keresztény nevelésünkkel szeretnénk megalapozni, hogy a gyermekek olyan emberré váljanak, akik képesek szeretni és odaadni magukat másokért, hogy szabaddá és önállóvá váljanak – nem utánozva mások cselekedeteit, hanem lelkiismeretet alakítsanak ki, és olyan mértéket találjanak, amihez hozzámérhetik lelkiismeretüket. Ne legyenek félelmek rabjai, hanem bízzanak és felismerjék saját útjukat. Elgondolkodjanak és csodálkozni tudjanak ott, ahol mások mit se törődve, tapasztalataikra nem figyelve élnek bele a világba. Éljenek harmóniában önmagukkal, másokkal és Azzal, Aki beleállította őket ebbe az életbe: az Istennel.

2.3. Óvodánk küldetése

A katolikus intézményeknek több évszázados, gazdag nevelési örökségük birtokában kellett az újraindulászkor - bölcs megújulásban - életerejét mozgósítania. Ehhez azóta is elengedhetetlenül szükséges, hogy a katolikus intézmény hatékonynak, meggyőzőnek és időszerűnek bizonyuljon. A kezdeti évek missziós lendülete komoly elszántságot kívánt és ez a folyamat napjainkban is töretlenül zajlik. Ezt kívánja az evangelizáció alapvető kötelezettsége: megkeresni az embert ott, ahol van, hogy átadja neki az üdvösség ajándékát.

Fontos a figyelmet ráirányítani a katolikus intézmény alapvető megkülönböztető jegyeire és összefoglalni a nevelői tevékenység hatékonyságának érdekében mind az egyház, mind a társadalom javára: a katolikus intézmény a teljes emberi személyiség nevelésének helye, ahol világos nevelési tervének alapját Krisztusban veti meg. Kialakítja egyházi és kulturális azonosságát: küldetését, a nevelői szeretet révén; elkötelezettségét, a társadalom szolgálatában; a nevelői közösséget jellemző nevelési stílust.

A személyiség teljességéhez tartozik az ember Istenre való képessége. A katolikus óvodai nevelés küldetése a TELJES EMBERI SZEMÉLYISÉG kibontakoztatása, formálása, fejlesztése.

2.4. Jövőkép

2.4.1. Gyermekkép

„Szentnek kell tartanunk a gyermek érintetlen lelkét; amit abba ültetünk, minden próbát kiálljon.”

(Kodály Zoltán)

Napjaink rohanó világában az emberek egyre inkább elbizonytalanodnak. Nem látják életük célját, elvesztették a tájékozódást a kitágult világban. A társadalmi változások, különböző reformok, megújulási mozgalmak észrevétlenül követik egymást. Az információk özönében az igazi értékek, valóság és manipuláció keverednek. A gyermek – aki helyzeténél fogva a legkiszolgáltatottabb – sok helyen a média, az internet világának prédájává lett.

Minden egyes gyermek egyszeri, soha meg nem ismételhető személyiség, életkoronként, egyénenként változó testi, lelki szükségletekkel – szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is - attól kezdve, hogy az élet első jelét adta. A gyermek mindig korának, fejlődési szakaszainak megfelelő ember. Bármilyen kicsi is, emberi méltósága van, eszerint kell bánni vele. Személyiségüket tisztelettel, feltétel nélküli elfogadással, szeretettel és megbecsüléssel vesszük körül, hogy az ebben a befogadó légkörben végzett nevelőmunkánk előmozdítsa testi- lelki- szellemi fejlődésüket és képességeik kibontakozását.

A gyermek a jövő számára bontakozó élet. Bármilyen környezetből érkezzék is, szerető gondoskodásra és különleges védelemre van szüksége ahhoz, hogy fejlődése a megfelelő irányba haladjon. Fontos, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek. A biztonságérzet, a fészek- meleg – melynek alapja a felé irányuló szeretet – a gyermek harmonikus, kiegyensúlyozott személyiséggé válásának feltétele. Nem adunk helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

2.4.2. Óvodakép

Az épületet, amely a város déli részében helyezkedik el, 1892-ben Ranolder János veszprémi püspök építtette, és az Irgalmas Nővéreknek adományozta leánynevelés céljára. Az államosítás után különböző intézményeknek adott helyet, többek között gimnázium, majd általános iskola és bányászati múzeum működött falai között. 1991-ben került vissza a Társulat tulajdonába és megkezdődött folyamatos felújítása. Jelenleg működő óvodánkat a rendszerváltás után, 1993 februárjában alapította a Szeretet Leányai Társulatának magyarországi tartománya.

Az emeleti rész a rendház, a földszint pedig az óvoda szükségleteinek megfelelően került kialakításra. A nyitás óta több felújítás zajlott, a 1996 nyarán befejeződött teljes felújítást a későbbi években nyílászáró cserék, homlokzati-, vizesblokk és több kisebb felújítás követte. Jelenleg közel 400 négyzetméter alapterületű épület és 1500 négyzetméternyi játszóudvar áll a 3 vegyes életkorú csoport rendelkezésére.

Tapolca város minden részéből, sőt a város környéki falvakból is hoznak hozzánk gyermekeket. Pedagógiai programunk egyértelmű irányokat fogalmaz meg (figyelembe veszi a folyamatban lévő és várható változásokat) a helyi nevelési alapelvek, értékek, célkitűzések terén, és teljes egészében tükrözi a nálunk folyó mindennapi életet.

Óvodánk sajátos arculatát Árpád-házi Szent Erzsébet az óvoda névadója és Páli Szent Vince a fenntartó társulat alapítójának Krisztus követése határozza meg. E két szent bár különböző történelmi korban élt, más-más társadalmi rétegből származott, mégis számtalan közös vonásuk áll példaként előttünk.

Szent Erzsébet magyar királyi család sarja, aki hűségesen szerető hitvesként és anyaként, a szegények, betegek, kirekesztettek iránti gyengéd szeretetével szentelte meg a női méltóságot és tett tanúságot Isten iránti lángoló szeretetéről.

Páli Szent Vince, mint egyszerű falusi pap a XVII. századi Franciaország háborúk pusztította nyomorában fedezte fel az utcára kitett gyermekekben, a gályarabokban, a

betegségektől elgyötörtekben, az egyszerű emberekben az üdvözítő Krisztus arcát, akikről aztán atyai jósággal gondoskodott.

Kettejük közös lényeges vonása, hogy az egész embert szerették és szolgálták testi - lelki szükségleteivel együtt, Isten szemével nézték őket és Isten arcát látták bennük.

Ez az emberszemlélet irányadó a mi pedagógiai munkánkban is, amikor a gyermekek testi-lelki-szellemi fejlődésén fáradozunk. Szemünk előtt tartjuk, hogy személyiségében minden gyermek egyszeri és megismételhetetlen, aki ebben az egyetlenszerűségében érték Isten előtt.

Óvodánk egyenlő hozzáférést biztosít minden Istenre nyitott család, gyermek számára, nemzetiségi hovatartozástól függetlenül. Mivel óvodánkban a nemzetiséghez tartozó gyermekek száma elenyésző (4-5%) és a speciális nemzetiségi nevelés igénye nem merült fel, ezért ilyen jellegű tevékenységet óvodánk nem folytat. Munkánk során viszont fontosnak tartjuk esélyegyenlőségük elősegítését, önazonosságuk megőrzését és szocializációjuk biztosítását. Ugyanígy a hazájukat elhagyni kényszerült családok gyermekeit támogatjuk önazonosságuk megőrzésében, társadalmi integrálásában.

Óvodánkban nem biztosítottak a feltételek súlyosan fogyatékos, sajátos nevelési igényű gyermekek fogadására. Enyhe fokú testi, érzékszervi, értelmi, beszéd- vagy más fogyatékos gyermekek nevelését a Pedagógiai Szakszolgálat szakembereivel együttműködve tudjuk szükség esetén biztosítani. Ebben az esetben a kiemelt figyelmet igénylő gyermek az egészségesek között él és az óvodapedagógus külső szakember útmutatása alapján (egyéni bánásmód) segíti a gyermek beilleszkedését és fejlődését a mindennapi élet során.

A gyermekek többsége napi 8-10 órát tölt az óvodában. Ezért fontosnak tartjuk életkori sajátosságaikból fakadó mozgásigényük kielégítését. Ehhez megfelelő feltételt biztosít a tornaszoba és a három – esztétikus fajátékokkal felszerelt – udvar. A mozgásszegény életmód ellensúlyozására óvodánk különböző programokat szervez. (úszás, néptánc, foci, kirándulások stb.)

A zenei nevelés hangsúlyozásával a gyermekek zenei ízlésének formálása, az éneklés, a zene megszerettetése és zenei képességeik fejlesztése, a magyarság tudatalatti elemeinek beültetése történik.

A környezeti nevelésben a környezettudatos magatartást, az óvoda közelében természeti adottságok (Tapolcai – medence, Tavasbarlang, Balaton) és a társadalmi környezet és kultúra (a Balaton- felvidék várai) megismerését, megszerettetését, a haza szeretetére nevelését hangsúlyozzuk.

Az óvodáskor döntően fontos a gyermekek életében, mert a család szeretet-burkát elhagyva az óvodai közösség világába lép, ahol idegenek fogadják. Ez az első lépés a külvilág felé. A családi nevelés kiegészítőjeként az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja a gyermek fejlődésének és nevelésének legfőbb feltételeit. Ez idő alatt pedig fokozatosan megteremtődnek a gyermekben a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

A katolikus óvodának ezért különösen is vigyáznia kell arra, hogy a szeretet légköre töltse be a teret, hogy az óvodásnak a világban tett első lépéseit ugyanolyan Istenben gyökerező szeretet óvja, mint a családban. Az iskola előtt álló gyermeknek már lehetnek olyan kérdései is, amellyel az okokra kérdez rá: Honnan van, ami van? A hitben nevelt gyermeknek azt a tudását, hogy a végtelenül jó és szerető Isten szeretete alkotta a mindenséget, erősíti a katolikus óvoda.

3. A KATOLIKUS ÓVODAI NEVELÉS ÁLTALÁNOS ÉS SPECIÁLIS FELADATAI

3.1. A hitre nevelés erősítése

A keresztény szellemiség értékeinek „elültetése” a nevelési folyamat egészén belül valósul meg. Alapvető fontosságú, hogy a hit nem tudást jelent, tehát a hitet nem lehet megtanulni. A hit Isten ajándéka, a Szentlélek megvilágosítása az emberben. Befogadásához teljes nyitottságra van szükség. Ezt kell megalapoznia az óvodapedagógusnak: nyitottá kell tenni a gyermeket a hit befogadására.

Óvodánkban nem folyik – a hagyományos értelemben vett – hitoktatás. Az óvodáskorú gyermekek esetében leginkább hitre nevelésről beszélhetünk. Ennek alapja ebben a korban nem a tárgyi tudás hangsúlyozása, hanem, az emocionális hatás. A gyermeki magatartás alakulása szempontjából modell értékű az óvodában dolgozók kommunikációja, bánásmódja és viselkedése.

Az óvodapedagógus és a nevelő munkát segítő alkalmazottak személyisége, mindennapi élete, a különböző várt, váratlan helyzetekre történő reakciói alkotnak maradandó emléket a gyermekben, amelyeket azután beépít saját személyiségének – a dolgokhoz való viszonyulásának – rendszerébe.

Cél:

- A teremtett világra való rácsodálkozás képességének kialakítása, fejlesztése
- A keresztény értékek meghonosítása
- A gyermekek életkorához illeszkedő lelki szükségleteinek betöltése

Feladat:

- Munkánk során a gyermeki bizalomnak mindenben megfeleljünk, ne akadályozzuk magatartásunkkal, cselekedeteinkkel, hogy a kisgyermek ránk hagyatkozzék, biztonságban, szeretetben.
- Legfontosabb alapozó tevékenységünk, hogy szeretettel szeretetre neveljük a gyermeket.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végén:

- Tudjanak a gyermekek keresztet vetni, rövid fohászt elmondani, imádkozni.
- Ismerjenek vallásos énekeket.
- A megtapasztalt szeretet és a gyermeki tevékenységek által alakuljanak ki pozitív tulajdonságaik.
- Alakuljanak ismereteik az egyházi ünnepekről, vallásos élet hagyományairól, szokásairól, eszközeiről.

3.2. Az egészséges életmód alakítása

A XXI. század gyermeke igen keveset tapasztalhat meg abból az egészséges miliőből, amelyet a Teremtő szeretetből mellé és köré rendelt. Alig van olyan család, amelyik hosszú ideig biztosítani tudja a családi öl melegét és biztonságát, s alig van olyan természeti környezet, amely a gyermek köré varázsolja az Édenkertet, s annak beszédes csendjét. Ezért tartjuk nagyon fontosnak a teremtést tisztelő, óvó környezettudatos magatartás megalapozását.

A test az Isten ajándéka, s mint minden ajándékot óvni, védeni kell, és erre meg kell tanítani a gyermeket is. Éppen ezért fontos az egészséges életmód szokásainak kialakítása, fejlesztése, a gyermek edzése, mozgásrendszerének, ügyességének, testi erejének fejlesztése. Ehhez meg kell teremteni a környezeti feltételeket (hely, idő, eszköz, helyes táplálkozás, öltözködés…).

A gyermek szabadlevegőn való tartózkodásának, testedzésének megszervezése az óvodapedagógus mindennapi kötelessége (kirándulások, séták…). Így a testi nevelésben a természet ajándékai is szerepet kapnak, mert a gyermek az évszakok változásain keresztül is

sok lehetőséget kap testi erejének, mozgásbiztonságának növelésére. A szabadban végzett mozgásformák amelyeket a gyermek önfeledten művel, értelmi fejlődésére is hatással vannak.

A testápolás tevékenységei között is alapvető a befogadó, támogató környezet. Az óvodában dolgozó felnőtt anyai gondoskodása segíti a gyermeket, hogy jó közérzete legyen. Figyelmes szeretettel öltözteti, vetkőzteti, segítő tevékenységével a gyermek biztonságérzetét növeli, ezáltal hatékonyan segíti a megfelelő egészségügyi szokások kialakulását.

A testi nevelés alapja e korban az a szociális öl, amelynek anyai szeretet a neve. Az óvodapedagógus ennek biztosítását tudatosan vállalja. A gyermekkel való valamennyi tevékenysége során tájékozódik a gyermek testi, lelki, szellemi állapotáról. Miközben alakítja a szokásrendet, a gyermek lassan magáévá teszi azt, egyre önállóbb lesz, s kellő biztonságot szerezve, utánozva a felnőttet, társai segítőjévé válik.

A mozgás sokoldalú tevékenység és feladatrendszere az egész óvodai életet átszövi. A mozgás fejlesztése fontos feladatot foglal el az egész személyiség alakításában, hat a szervezet működésére, meghatározza a vérkeringést, a légzés és emésztőrendszer tevékenységét, fokozza az anyagcserét, elősegíti a központi idegrendszer fejlődését.

A jól kialakított belső és külső környezet, az óvodapedagógus példaadó mozgása – melyben maga is örömét leli – motiválóan hat a gyermek egész személyiségére. A gyermek önfeledten követi az óvodapedagógus mozdulatait, átveszi annak játékosságát, erőfeszítéseit, s ez által olyan jellemvonások alakulását is, mint a pontosság, akarat, kitartás stb.

A gyermekek egészségének és testi épségének védelme igen felelősségteljes nevelési feladata az óvodában dolgozó valamennyi felnőttnek (balesetek, betegségek megelőzése; helyes higiéniai szokások kialakításával járványok megelőzése).

3.2.1. Egészségfejlesztési program

Az egészségfejlesztés területei:

- egészséges táplálkozás

- mindennapos testnevelés, testmozgás
- személyi higiéné
- testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése
- a bántalmazás, erőszak megelőzése
- baleset-megelőzés, elsősegélynyújtás

A fejlődés alapfeltételei között kiemelt jelentőségű a gyermek **egészséges táplálása**. Az óvodai étkeztetés napjainkban – minden igyekezet ellenére - sem tudja az egészséges táplálkozás minden követelményét teljesíteni. A teljesítés nemcsak anyagiakon (élelmezési normán), de szemléleten (étrend-összeállításon), óvónői leleményességen (egészségpedagógiai kulturáltságon) és a szülők segítő együttműködésén (a kiegészítő táplálkozáson) is múlik.

A gyermeknek az egészséges táplálkozás érdekében naponta az öt alapélelmiszer-csoport mindegyik tagjából kell fogyasztania Az alapélelmiszer-csoportok között a következőket tartjuk számon:

(1) kenyér, pékáru, tésztaféle, rizs
(2) gyümölcs, zöldség,
(3) hús, hal, tojás,
(4) tej és tejtermék,
(5) olaj, margarin, vaj, zsír.

A kulturált étkezési szokások kialakítása magával hozza a gyermek pozitív viszonyulását az étkezéshez. Megkedveli az eddig ismeretlen ízeket, a maga szintjén megérti a kellő mennyiségű folyadék fogyasztás és az étel összerágásának fontosságát. Az étkezés közbeni csendes beszélgetés jó hangulata a közös étkezés örömét alakítja ki benne, és ezt a szokást otthonra is magával viszi. A gyermekek a nap bármely szakában ihatnak folyadékot.

Kiemelt figyelmet fordítunk a különösen magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só és telítetlenzsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentésére, a zöldségek és gyümölcsök

illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzésére. Az egyes csoportok a szülők támogatásával gyümölcs- és zöldség napokat szerveznek hetente egy alkalommal. Szülői értekezleteken a szülők tájékoztatást kapnak a helyes táplálkozás jelentőségéről. Emellett külső előadókat hívunk meg (egészségügyi, szociális és gyermekvédelmi szakemberek), akik tájékoztató előadásokat tartanak a szülőknek.

Intézményünkben az étkeztetést külső szolgáltatótól vásárolt étellel biztosítjuk. A helyszínen szükség szerinti melegítésre van lehetőség. Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV törvény 50. § (3) bekezdése előírja, hogy a közétkeztetésben – különös tekintettel az egészségügyi, szociális és gyermekintézményekben nyújtott közétkeztetésre – az élettani szükségletnek megfelelő minőségű és tápértékű étkezést kell biztosítani. A 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról, valamint az 54/2014. (XII. 29.) EMMI rendelete egyes egészségügyi tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról pontosan tartalmazza a naponta biztosítandó élelmiszereket, élelmiszercsoportokat, ezeket korcsoportosan, ellátási formánként adja meg. Esetünkben nincs mód arra, hogy a szolgáltató által biztosított ételeknek, a fent említett szabályozás szerinti megfelelőségét vizsgáljuk. Lehetőségeink a mennyiségi megfelelőségen túl az elegendő számú nyers gyümölcs szállításának ellenőrzésére terjednek ki. Törekszünk azonban a jó kapcsolatra és ezáltal a folyamatos konzultáció lehetőségét igyekszünk biztosítani a szolgáltatóval.

A **mindennapos testnevelés, testmozgás** biztosítására legtöbb alkalmat a szabadban tartózkodás biztosít, mely növeli a gyermekek ellenálló képességét. Ezért a szélsőséges időjárású napok kivételével minden nap tartózkodnak a gyermekek a szabadban.

Az egészségfejlesztő program célja a gyermekek egészséges testi-lelki fejlődésének elősegítése a rendszeres mozgás biztosításával (mindennapos testnevelés, játék), a mozgáskultúra megalapozásával és a motoros képességek fejlesztésével. Egészségpedagógiai cél a testedzés mellett a mozgás megszerettetése, a közös mozgás által kiváltott öröm átélése. A mozgásos játékok nagy hangsúlyt kapnak mind a szabadban, mind a benti játék során.

A négy-öt éves korban kialakuló alakváltozás, a hirtelen növekedés gyakran okoz hanyag testtartást. A szervezett mozgásos tevékenységek, különösen a prevenciós fejlesztő tornák, a mozgási igény kielégítése segít a gerinc deformitások megelőzésében. A lábboltozatot erősítő, fejlesztő mozgással a lúdtalpas gyermek lábtartása javítható.

Az óvoda legfontosabb fejlesztési tere az udvar. Mindkét játszóudvarunkon van napos és árnyékos hely, homokozók, hinta vagy függeszkedő eszköz, mozgásfejlesztő eszközök, a labdázáshoz és kerékpározáshoz megfelelő terület.

A gazdagon felszerelt tornaszoba a mozgásfejlesztés másik fontos színtere. A csoportoknak minden nap lehetőségük van itt a gyermekekkel a napi mozgás biztosítására.

Annak érdekében, hogy az egészségfejlesztő testmozgás hatékonyan megvalósuljon, fő szempont a pozitív megerősítés. A következő területeken szeretnénk nyomon követhető, mérhető, értékelhető tevékenységeket megvalósítani (ezek többnyire a gyermekek fejlődési naplójában fellelhetőek):

- A mozgásigény, fejlettség, terhelhetőség ismeretében változatos, differenciált párhuzamosan végezhető lehetőségek biztosítása (mindennapos testnevelés, szabad mozgáslehetőségek)
- A napi tevékenység részeként a 10-20 perces frissítő mozgás (lehetőleg szabadban)
- Tudatos, a nagymozgások, finommotorika, egyensúlyérzék fejlesztésére, a tér mozgásos megismerésére irányuló mozgások
- Kondicionális (erő, gyorsaság, állóképesség) és koordinációs képességek fejlesztése
- Lehetőség a csoportok egymás közötti mozgásos tevékenykedtetésére
- Mozgásos játékeszközök biztonságos használatának életkori szinten történő megismertetése
- Szülők bevonása a mozgásos tevékenységekbe (pl: családnap)

A **személyi higiéné** igényének elsajátíttatása a gyermekekkel elsősorban a tisztálkodási szokásokon keresztül történik. A napirend keretei között elegendő időt biztosítunk a gondozási teendők egyéni tempó szerinti végzésére, a tisztálkodásra és a mindennapi fogmosásra. A gyermekek megismerkednek a tisztálkodási folyamattal, a helyes sorrendiséggel és technikával, egészségügyi szokásokkal. A tisztaság alapvető fontosságának, a betegség megelőzés és fertőzések megelőzésének jelentőségét életkor specifikus módszerekkel tudatosítjuk a gyermekekben. Ezen belül a test tisztántartásán értjük a bőr, fogak, szájüreg, haj, érzékszervek, körmök ápolását, a ruházat higiéniája a mosás, tárolás feladatait is. Emellett a környezetünk tisztántartására is hangsúlyt fektetünk. A megvalósításban fejlettség szerinti segítséget nyújtunk, ami fokozatosan kialakítja az önállóságot.

A helyes öltözködés, a nyugodt pihenés feltételeinek biztosítása szintén hozzátartozik a személyi higiéné igényének helyes kialakulásához.

A legfőbb higiéniás feladat: a kézmosás szokássá fejlesztése, a saját felszerelés használata.

A környezeti higiéniára nevelés magában foglalja az óvoda tisztaságának megóvását, esztétikáját, a termek szellőztetését, az udvar tisztántartását, a helyiségek és eszközök tisztaságát. Mindezek együttesen az egészségfejlesztés szempontjából megalapozó jellegűek és nagy jelentőségűek a kisgyermekek személyiségfejlesztésében.

A **testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése** ebben a korban még nehezen tetten érhető. Itt elsősorban a családból hozott pozitív minták megerősítését és a helytelen minták korrigálást tartjuk szem előtt. A testi, lelki, mentális egészségfejlesztés célja, hogy elősegítse a kiegyensúlyozott pszichés fejlődést, támogassa a gyermek környezetéhez történő alkalmazkodását, és pozitív hatást gyakoroljon a gyermek személyiségének fejlődésére.

A **bántalmazás, erőszak megelőzése** fizikai és érzelmi téren egyaránt komoly figyelmet kíván. A WHO definíciója szerint: „A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul."

Elhanyagolást jelent, ha a szülő vagy a gondviselő rendszeresen elmulasztja a gyermek alapvető szükségleteinek kielégítését, védelmét, felügyeletét. Mindez veszélyt jelenthet a gyermek egészségi állapotára, mentális, lelki, erkölcsi és szociális fejlődésére.

Érzelmi elhanyagolást jelent az érzelmi biztonság, az állandóság, a szeretetkapcsolat hiánya, a gyermek érzelmi kötődésének durva mellőzése, elutasítása, a gyermek jelenlétében történő erőszakos, durva, támadó magatartás más családtaggal szemben.

Fizikai elhanyagolást jelent az alapvető fizikai szükségletek, higiénés feltételek hiánya, a felügyelet hiánya, a gyermek védelmének elmulasztása olyan esetekben, amikor veszélynek van kitéve. Ide sorolható az orvosi ellátás késleltetése, az orvosi utasítások be nem tartása is.

Az elhanyagolás súlyosabb fokozata a bántalmazás, amely az imént felsoroltakhoz hasonlóan jelenhet meg a gyermek életében. Eszerint megkülönböztetünk fizikai és érzelmi bántalmazást. Mindkettő súlyos és tartósan káros hatással lehet a gyermek fejlődésére.

A **baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás** terén elsősorban az intézmény dolgozóinak vannak teendői. A balesetveszély elkerülése érdekében a gyermekek által használt eszközöket a felnőttek fokozott odafigyeléssel kezelik, szükség esetén kezdeményezik javítását, cseréjét. Különösen az udvari, vagy játszótéri játékoknál, sétán felhívjuk a gyermekek figyelmét a helyes eszközhasználatra, biztonságos közlekedés szabályaira. Olyan környezetet kell az óvodapedagógusnak teremteni, amely alkalmas a balesetbiztonsággal kapcsolatos szokások, magatartási formák kialakítására. Amennyiben az óvodában baleset történik, az elsősegélynyújtást követően az SZMSZ-ben leírtak alapján kell eljárni. Fontosnak tartjuk,

hogy az erre vonatkozó szabályokat és védő, óvó előírásokat, melyeket az óvoda szervezeti és működési szabályzata, valamint házirendje tartalmaz, mind a gyermekek, mind a szülők, mind az óvoda dolgozói és a benne tartózkodók ismerjék és betartsák.

Cél:

- Az egészséges életvitel igényének kialakítása
- A megfelelő egészségügyi szokások készség szinten való elsajátítása
- Környezettudatos magatartás megalapozása
- Mozgásban gazdag életmódra nevelés
- Önmaguk és környezetük esztétikuma iránti igény kialakítása

Feladat:

- A gyermekek gondozása, testi szükségleteinek kielégítése
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó lehetőségek megismertetése
- A gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása
- A gyermekek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése
- A megfelelő egészségügyi szokások a tisztálkodás és a fogmosás elsajátíttatása
- Harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése
- Prevenciós és korrekciós testi, lelki feladatok ellátására szakemberek bevonása

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végén:

- A testápolási szokásoknak megfelelően a gyermekek teljesen önállóan, felszólítás nélkül tisztálkodnak, fogat mosnak, fésülködnek
- A tisztálkodási eszközökre vigyáznak, helyére teszik azokat. Zsebkendőjüket önállóan használják
- Önállóan eldöntik, hogy mennyi ételt fogyasztanak, önállóan töltenek vizet a kancsóból

- Esztétikusan terítenek, higiénikusan étkeznek. Biztonságosan használják a kanalat, villát, kést. Étkezés közben halkan beszélgetnek
- Teljesen önállóan öltöznek, a ruhájukat ki-be gombolják, cipőjüket befűzik, bekötik
- A ruhájukat esztétikusan, összehajtva helyére teszik
- A környezetükben igyekeznek mindenütt rendet tartani
- Ügyelnek saját külsejükre, melyben megjelenik a szépre, ízlésesre törekvés
- Felfigyelnek a környezetük védelmével kapcsolatos teendőkre

3.3. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés biztosítása

„Az emberben az érzelmek hamarabb fejlődnek, mint az értelem, tehát előbb szeretünk, mint gondolkodunk. Amilyenek azok az emberek, akiket szeretek és becsülök, amire ők tanítanak, az leszek én, azt fogom hinni…”

(Brunszvik T. 1809. május 20.)

A kisgyermek korai életszakaszában szerzett benyomások, szeretetteljes támogatások, védettség élmények a gyermek biztonságérzetét erősítik. A katolikus pedagógia példája Jézus Krisztus, aki jelenlétével, életének példájával, tetteivel és szavaival győzte meg az embert arról, hogy minden állapotában és helyzetében szereti.

Az óvoda feladata annak a légkörnek a megteremtése, amely kielégíti a gyermek szeretet iránti igényét, elfogadja olyannak, amilyennek a Teremtő alkotta. A kézen fogott, vezetett gyermek megérzi, hogy ő fontos a családnak, az óvodapedagógusnak, társainak, s ez által olyan biztonságot él át, mely érzelmeit erősíti, s nyitottá teszi a tárgyi és személykörnyezet számára.

Az óvodapedagógus biztosítja, hogy minden gyermek egyénileg is nagyon fontos legyen az egész közösségnek, kiemelkedhessenek személyiségének pozitív vonásai. Gazdag értékelési eszköztárral rendelkezik, melyből tudatosan választja ki a megfelelőt. Az ÉN- re ébredt gyermek próbálgatja énjének erejét, korlátait. Felfedező kedve útján átél kudarcokat, sikereket és élményeket, amelyek beépülnek fejlődő személyiségébe. Az óvodapedagógus

tudja, hogy nem óvhatja meg a gyermeket a személyes fájdalomtól, bánattól, kudarctól, ám derűs, segítőkész lénye erősítheti a gyermeket ezek feldolgozásában. A feléje sugárzó szeretet, bizalom és remény sokszori átélése alapja lesz későbbi hitének.

A keresztény nevelés eleve feltételezi a közösséget, a szereteten alapuló társas kapcsolatot. Épít a gyermekek elfogulatlanságára, amellyel nyitva állnak egymás felé. Számukra a más nemű, más bőrszínű, más nemzetiségű gyermek ugyanolyan társ. Ezt az alapvető tudást erősíti meg a keresztény nevelés, amikor hangsúlyozza, hogy mindegyikük a Teremtő Isten jóságából kapta életét, mindegyikük személyiségében gazdagság rejlik. Az óvoda nem ad helyet az előítéletek kibontakozásának sem társadalmi, sem nemi, sem egyéb értelemben. Biztosítja minden gyermek számára az esélyegyenlőséget.

A közösség a gyermeki személyiség optimális fejlődésének színtere. Az olyan gyermekközösség, ahol szeretetben és megértésben együtt nevelkedik egészséges és enyhén fogyatékos; szociális helyzetét tekintve hátrányos helyzetű; magyar és nemzeti - etnikai kisebbséghez tartozó; hazáját elhagyni kényszerült családok gyermeke egyaránt, magában hordozza felnőttként a társadalmi esélyegyenlőség elfogadásának lehetőségét.

A gyermek számára a család után az óvoda a másik olyan közösség, ahol a nap nagy részét tölti. Ezért meghatározó az óvodapedagógus személye és a társak a gyermek szocializálódása szempontjából.

A katolikus nevelést a keresztény erkölcsi értékekre és normákra kell alapozni, ezért az erkölcsi nevelés hangsúlyozott szerepet kap. Az óvoda feladata, hogy pozitív erkölcsi tapasztalatokra juttassa a gyermeket (önzetlenség, segítőkészség, együttérzés, igazmondás, szelídség… stb.) és segítséget adjon a negatív tapasztalatok (irigység, közömbösség, harag, durvaság… stb.) által alakult magatartás korrigálására. Hiszen a gyermek nem a vele szemben támasztott szóbeli követelmények nyomán lesz olyan, amilyennek szeretnénk, hanem az őt nevelő felnőttek példájának hatására.

Nevelésünk egyik alapvető helye a természet, melyet az ember ajándékba kapott. Fontos, hogy a gyermek megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti

identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és a családhoz való kötődés alapja. A közös „természetjárások” az egészségnevelést is szolgálják, miközben a gyermekek sokszorosan rácsodálkozhatnak annak vizuális szépségeire, felfedezhetik a teremtett Föld, a növényzet az állatvilág gazdagságát, s a föléjük hajló égbolt végtelenségét.

„A szép fogalma velünk születik és hal meg… A nevelésben s az életben kiváló szerepet kell játszania. A szép szeretete is a műveltség jele, s eredménye.”

(Brunszvik T. Emlékirat 1846-1855)

A gyermek itt szerez tapasztalatot arról, hogy a felnőttek milyen gondos szeretettel és tisztelettel óvják a teremtett világot, itt lesi el a kultúrember magatartását, mely eléje éli az élet védelmét, annak megbecsülését, a tiszteletet, a hálát a teremtett természet és tárgyi környezet iránt.

A közösségi együttlétekben megtapasztalt felnőtt minta tanítja a gyermeket a másik ember adottságainak és korlátainak elfogadására, segítésére, s az érte vállalt felelős tevékenység, magatartás megerősödésére.

Cél:

- A teremtő Isten gondoskodásának megélése
- A gyermek jellemének alakítása
- Szociális érzékenység kialakítása
- Megfelelő szokás és normarendszer megalapozása
- A különbözőség elfogadása és tisztelete
- A társak iránti elfogadó szeretet megélése

Feladat:

- Kedvező érzelmi hatások biztosítása
- Gyermek-gyermek, gyermek-felnőtt kapcsolatának pozitív attitűdje

- Én-tudat alakítása, önkifejező, önérvényesítő törekvéseinek segítése
- Az elfogadó szeretetre nevelés
- Érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése a társas kapcsolatok létrehozása érdekében
- Speciális ismereteket, sajátos törődést igénylő gyerekek fejlesztéséhez megfelelő szakember meghívása
- Együttéléshez szükséges készségek, jártasságok formálása
- Folyamatos pozitív visszajelzés az egyéni képességeknek megfelelően.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- Kötődnek szűkebb - tágabb környezetükhöz, szülőföldjükhöz, óvodájukhoz, a csoportjukba járó kisebb gyermekekhez és a felnőttekhez. Ezt érzelmekben, szavakban, cselekedetekben nyilvánítják ki
- Igényükké válik a helyes viselkedés szabályainak betartása. Egymást is figyelmeztetik erre
- Szívesen dolgoznak a közösségért, felnőtt kérése nélkül is segítenek egymásnak
- Konfliktus esetén megpróbálják társaikkal rendezni a vitás kérdéseket. Igyekeznek legyőzni a felmerülő akadályokat
- Érdeklődnek társaik iránt. Óvodán kívül is szeretettel köszöntik egymást
- A csoportjukba érkező vendégeket szívesen fogadják
- Szavak nélkül is megértik környezetük számukra ismerős jelzéseit

3.4. Az anyanyelvi-, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

A gyermek életének korai szakaszában igen sok információt gyűjt be a látszólag „öntudatlan” szemlélődésből, az átélt tapasztalatból és cselekvésből. A gyermekben miközben látszólag semmit nem csinál, a belső erők tevékenykednek: belső átélésre, belső érzésre, belső cselekvésre mutatnak.

A beszédes közlés tanulásának színtere a család. Az óvodába lépő gyermek otthonának, szociális környezetének beszédtónusát, ritmusát, szókincsét hozza magával. Nem

kis feladat kezdetben a gyermeki beszéd selypes, pösze, légzészavart, érzelmi kitöréseivel kísért hangzavarában meghallani, kitalálni a szót és annak tartalmát, melyet a gyermek óvodapedagógusával megosztani kíván. A legnehezebb feladatok egyike az otthon elnémított gyermek beszéd-kommunikációjának az elindítása a kreatív gondolkodás irányába. Az óvodapedagógusnak meg kell teremtenie a bizalom légkörét - elsősorban példamutatásával, szeretetével, figyelmességével - hogy a különböző szociális háttérrel rendelkező gyermekek mindannyian eljussanak arra a fejlettségi szintre, hogy megnyílva közölni tudják önmagukat és be tudjanak fogadni másokat.

Külön figyelmet kell fordítani a nemzetiséghez tartozó, valamint a migráns gyermekekre. Megismerve az otthoni elvárásokat, szokásokat, és ezeket figyelembe véve differenciáltan támogatni őket a magyar nyelv elsajátításában.

A mai társadalmi szokások nem kedveznek a gyermeknek az anyanyelv elsajátításában (TV, videó, médiák, számítógép, idegen nyelv). Ez a tény alapvetően meghatározza a gyermekek gondolkodásmódját, világlátását, magatartását. Ez óriási kihívás a pedagógus számára, aki az anyanyelv szépségére, ismeretére, megbecsülésére és szeretetére kívánja nevelni a rábízottakat.

Az értelmi nevelés alapja a gondolkodás és annak anyanyelven történő kifejezése. A gyermeket segíteni kívánó óvodapedagógusnak fontos a beszédkedv fenntartása, a gyermek meghallgatása, kérdéseire adott válaszban a tovább motiválás a gondolkodásra, a mélyebb megismerés utáni vágyának ébren tartása, a logikai összefüggések megtapasztalása, örömének átéltetése. Mindez valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat.

Az óvodapedagógus szabályközvetítő, példamutató beszéde, beszélő kedve, gondolatgazdagsága, beszédének színessége és tartalma kihívás a gyermeknek az utánzásra. Az óvodáskorú gyermek kiegyensúlyozatlan idegrendszeri folyamataiból, az őt érő ingerhatás sokféleségéből, a funkciómozgás gyakorlásából kilendülő mozgásigény és az öröm által kísért játékos mozgás, a mozgáshoz társított mondókák, a dallal együtt lendülő körjáték, később a szabályjáték, mind-mind alapjai a beszéd útján történő kommunikációnak.

A gyermeki beszédre, vagy elbeszélésre egészen odafigyelő óvodapedagógus meghallja, amit a gyermek még szókincs hiányában megosztani kíván. A gyermek beszédében a logikai sorrend és időbeliség még az óvodapedagógus segítő, rávezető beszédével alakul. A felnőtt-gyermek közvetlen, majd később a szemtől-szembe kapcsolat érzelmi volta a legalkalmasabb arra, hogy a gyermek megnyíljék. A szívben érzékeny óvodapedagógus tudja, hogy ezek életre szólóan meghatározzák a gyermeki lélek nyitottságát, megszólaló, mesélni, beszélni való kedvét, gondolatainak és érzelmeinek kifejezését. Ez segíti kortársaival való kapcsolatában, és itt alakul kapcsolatteremtő és azt fenntartó kedve.

Az óvodapedagógus számára öröm legyen a gyermek szüntelen kérdező kedve, mert tudja, hogy ez a gyermek szellemi fejlődésének jele.

Mielőtt a gyermek az utánzással történő tanulással kommunikálni kezd, addigra megszámlálhatatlanul sok mintát, sorrendiséget figyel és tapasztal meg. A belső történések hatására indul meg az utánzás, az átélt élmények szóbeli kinyilvánításához. A keresztény óvodapedagógus csodálattal és tisztelettel segíti ezt a gyönyörű folyamatot, amelyből egyre jobban felragyog az Isten ajándéka: a kreatív értelem és akarat, melynek mozgató rugója a bontakozó érdeklődés és kíváncsiság.

Az óvodai nevelés erre a kíváncsiságra építve alakítja az értelmi képességek fejlesztését. Feladatunk a spontán szerzett tapasztalatok, ismeretek rendszerezése, bővítése. Megfelelő lehetőségeket kell biztosítanunk különböző élethelyzetekben, tevékenységekben való gyakorlásukra, hogy ezek a tapasztalatok az értelmi képességek kibontakozását szolgálják. A gyermek érdeklődését, meglévő élményeit figyelembe véve változatos tevékenységekkel biztosítjuk a tapasztalatszerzést, így további élmények segítségével egyre bővíthetik a természeti és társadalmi környezetről szerzett ismereteiket. Célunk, hogy ez által értelmi képességeik (érzékelés, észlelés, gondolkodás, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás), alkotóképességük fejlődjön. Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítására törekszünk. A

gyerekek egyéni fejlődési ütemét figyelembe véve ezzel megalapozzuk a jártasságok, készségek elsajátítását.

Cél:

- Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés
- A gyermekek természetes beszédkedvének fennmaradása
- Megfelelő kommunikáció és metakommunikáció használata, megértése
- Nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó, valamint a migráns gyerekeknél a magyar nyelv megfelelő mértékű ismerete
- Minél több tapasztalat szerzése a természeti és társadalmi környezetről
- A megfelelő ismeretek, jártasságok, készségek megszerzése

Feladat:

- Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében való megvalósítása
- A természetes beszéd és kommunikációs kedv fenntartása
- A gyermek beszédre ösztönzése, beszélő és meghallgatni tudó környezet kialakításával
- Az óvoda nevelőközösségének mintaadó beszédkultúrája
- Szókincs gyarapítás, szófaji gazdagság megalapozása, szóbeli emlékezet fejlesztése
- Differenciált készség, képességfejlesztés megvalósítása mind az anyanyelvi nevelés, mind az értelmi fejlesztés terén
- Változatos tevékenységek biztosítása a gyermek meglévő tapasztalatainak, élményeinek, ismereteinek továbbfejlesztéséhez, bővítéséhez, rendszerezéséhez
- A tevékenységeken keresztül az érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás, kreativitás fejlesztése
- A spontán szerzett tapasztalatok élethelyzetekben történő gyakorlása, s az erre való lehetőség megteremtése

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végén:

- Érdeklődnek az őket körülvevő társadalmi és természeti környezet iránt
- Megszerzett tapasztalataikat önállóan hasznosítják, építenek azokra
- Párbeszéd esetén nyugodtan, figyelmesen végighallgatják a beszélőt, saját gondolataikat ezután közlik
- Gondolataikat egész mondatokban fejezik ki, tisztán ejtenek minden beszédhangot
- Megfelelő ismeretekkel rendelkeznek az őket körülvevő természeti és társadalmi környezetükről
- Képesek - életkoruknak megfelelően,- ismereteiket rendszerezni, a feladatnak megfelelően felhasználni
- Képesek kreatív, önálló feladatmegoldásokra

4. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

4.1. Személyi feltételek

Az óvodában a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll.

Az óvodavezető irányítja a differenciáló, az egyéni tanulási utak kialakítását célzó nevelés-, tanulástámogató eljárásokat. Koordinálja az intézmény hosszú és rövid távú terveinek összehangolását. Kezdeményezi, szervezi és ösztönzi az intézményen belüli együttműködéseket. Mások szempontjait megismerve hoz döntéseket, old meg problémákat és konfliktusokat. Személyes kapcsolatot tart az intézmény teljes munkatársi körével, odafigyel problémáikra, figyelembe veszi igényeiket a döntések során. Támogatja, ösztönzi az innovációt, és az újszerű ötleteket.

A vezető képes a változtatás folyamatát hatékonyan megtervezni, értékelni és végrehajtani. A célok megvalósulását folyamatosan nyomon követi.

Törekszik a hatékony időbeosztásra és biztosítja az egyenletes terhelést. A vezető folyamatosan informálja kollégáit és az intézmény partnereit a megjelenő változásokról, és lehetőséget biztosít az önálló információszerzésre.

A katolikus óvoda sajátos jellegének biztosítása legfőképpen az ott dolgozó óvodapedagógusok és a pedagógiai munkát segítő alkalmazottak tevékenységén és tanúságtételén múlik. Ezért az óvodapedagógusokat és óvodai dolgozókat jellemezze az Isten és emberszeretet.

Mivel az óvodában dolgozó minden felnőtt, minden pillanatban értéket közvetít, példaként kell állnia külső megjelenésében (pl.: szolid öltözködés), kulturált viselkedésében (tiszteletet adó és igénylő magatartás).

Belső igényéből fakadóan jusson előbbre az emberek szeretetén keresztül az Isten szeretetben. Hite nem lehet magánügy. Nem kényszeríthető ugyan senki hitének megvallására, de aki ezt nem vállalja önként, az nem képviselheti a keresztény értékek továbbítását. Ha pedig saját hite bizonytalan vagy nincs, hogyan tudná a gyermekek érdeklődését felébreszteni ez iránt? A nevelőmunkát az óvodapedagógus végzi. Alapvető elvárás vele szemben az elfogadó, segítő, támogató attitűd - amely mintát jelent a gyermekek számára - valamint az, hogy ismerje az óvoda működéséhez szükséges pedagógiai dokumentumokat, tájékozódjon rendszeresen a szakirodalomban, legyen igénye a rendszeres szakmai és lelki képzés. Istentől kapott talentumaival és szerzett ismereteivel ajándékozza meg az óvodai közösséget. A pedagógus jelenléte a nevelés egész időtartama alatt biztosított, fontos feltétel.

Óvodánkban a pedagógusok és a segítő alkalmazottak munkarendjének szervezése, összehangolt munkája biztosítja az óvodai nevelést és a gyermekcsoportok zavartalan működését. Az óvodavezető törekszik az egyenletes munkaelosztásra. Az óvodapedagógusi párok kialakítása az esetek többségében tudatosan történik. Kivételt képez, pl. ha egy óvodapedagógus huzamosabb ideig betegállományban van. Ezzel a tényezővel számolni kell óvodánkban is. Ilyen esetben az óvodavezetőnek gondoskodnia kell helyettesítő pedagógusról. Természetesen az óvodapedagógus kiválasztásánál a legnagyobb körültekintéssel kell eljárni, de év közben a lehetőségek nem mindig kedveznek, hogy megtaláljuk az óvoda számára megfelelő dolgozót.

Az óvodapedagógusi párok kialakításánál egyik elsődleges szempont a keresztény érettség, a hitéleti erősség mértéke. Így azok az óvodapedagógusok, akik ebben még nem olyan stabilak, olyan párt kapnak maguk mellé, akitől segítséget, megerősítést nyerhetnek. A másik jelentős szempont, hogy az óvodapedagógus pároknak hasonló elgondolásaik legyenek a nevelési elvek tekintetében. Így tudják biztosítani a gyermekcsoport kiegyensúlyozott, egy irányba történő fejlődését, a szokásrend kialakítását, megerősítését. Fontos, hogy a gyermekekkel szemben hasonló szintű elvárásaik, követelményeik legyenek.

A csoportkép akkor teljes, ha említést teszünk a csoport életét, működését segítő pedagógiai asszisztensről, dajkákról, gondozó-takarítóról. A pedagógiai munkát segítő dolgozó az óvodapedagógusok irányításával végzi feladatát. Rendkívül lényeges az összhang az óvodapedagógusok és a pedagógiai munkát segítő alkalmazott között, hiszen közvetlenül ezeknek a személyeknek az összmunkája teremti meg azt a légkört, azokat a feltételeket, amelyek a gyerekek egyéni szintű, optimális fejlődését elősegítik.

A pedagógiai munkát segítő dolgozó nemcsak a gyermekek körüli gondozási teendőkkel, a csoportszoba tisztántartásával, tehát konkrét munkájával járul hozzá az óvodai nevelés eredményességéhez, hanem gondosságával, figyelmességével, sőt emberi magatartásával, külső megjelenésével is.

Az óvodapedagógusokon kívül a nem pedagógus munkakörben alkalmazott személyek is segítik az intézmény működését. Az ő összehangolt munkájuknak is hozzá kell járulnia az óvodai nevelés eredményességéhez.

A katolikus óvodában dolgozók közössége nem tesz különbséget gyermek és gyermek között.

Minden óvodai dolgozónak kötelessége, hogy segítse a nemzetiséghez tartozó és migráns gyermekek önazonosságának megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.

4.2. Tárgyi feltételek

Óvodánk 150 évvel ezelőtt épült Ranolder János veszprémi püspök jóvoltából, melyet az Irgalmas Nővéreknek adományozott. Eredetileg leánynevelő, kisdedóvó volt, és itt éltek a Nővérek is.

Az épület kétszintes, az óvoda a földszinten kapott helyet. A gyermekek nevelése közel 400 négyzetméter alapterületű épületben történik. 3 csoportszoba, 1 tornaszoba, 2 gyermekmosdó, 2 öltöző, szertár, raktár, könyvtár ill. nevelői szoba, 2 iroda, melegítőkonyha, személyzeti mosdó, - WC, - öltöző szolgálja az óvoda megfelelő működését.

Az épület előkertje (250 m^2) ma játszóudvar. Egy, az óvodával szemben elhelyezkedő ingatlan megvásárlásával újabb (310 m^2) játszóudvar került kialakításra. Ezen kívül a közeli Római Katolikus Plébánia kertjének egy részét használatra megkaptuk a helyi egyházközségtől (920 m^2), amit szintén játszóudvarként használunk.

A felújított épületben működő óvoda, valamint a játszóudvarok biztonságosak, a baleset megelőzést szolgálják, és ideális lehetőséget biztosítanak a gyermekek napi tevékenységeihez, fejlődéséhez.

Az épület, a felszerelések, a használati - és játékeszközök állagának megőrzése, szükség esetén javítása vagy cseréje folyamatos figyelmet igényel.

Az Óvoda megfelelő munkakörnyezetet biztosít a munkatársak részére, és lehetőséget nyújt a szülők fogadására is.

4.3. Az óvodai élet megszervezése

Óvodánk helyi adottságait figyelembe véve három heterogén életkorú csoportot alakítottunk ki. A csoportok maximális létszáma 25 fő.

A heterogén életkorú csoport - tekintettel az életkori sajátosságokra - az óvodapedagógustól sokkal nagyobb figyelemmegosztást, differenciálási képességet, toleranciát, rugalmasságot követel.

A nevelés operatív tervezése, értékelése valamint a gyermekek fejlődését nyomon követő dokumentumok, feljegyzések a pedagógusok kiemelt fontosságú feladatai. Az éves tervek ás beszámolók egymásra épülnek. A pedagógiai munka stratégiai és operatív megvalósítása során az óvodapedagógusok célszerűen használják az óvodában alkalmazható digitális eszközöket.

Óvodánk életének szervezésében a nevelés mellett kiemelt szerepe van a gondozásnak is, amelynek folyamatában a pedagógus ugyanúgy nevel és építi a gyermekekkel való kapcsolatot.

Napirend, hetirend

A napirend, hetirend kialakítása a helyi adottságok, igények, lehetőségek, hagyományok figyelembevételével történik. A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos tevékenységek tervezésével valósulnak meg.

Napirend:

Az évszakokhoz igazodva, az óvoda sajátosságait figyelembe véve, a gyermekek mozgásigényét előtérbe helyezve tervezzük meg a csoportok napirendjét. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek.

A napirend a maga rugalmas változásaival lehetőséget ad az óvodai élet egészében a kitüntetett szereppel bíró játékra, a mindennapi frissítő mozgásra, az elmélyült tevékenykedésre, megfelelő időt biztosítva arra, hogy a gyermekek minden tevékenységüket befejezhessék.

Javaslat az óvodai csoportok napirendjére:

Időtartam	**Tevékenység**
7.00-11.45	• Gondozási feladatok (tisztálkodás, étkezés, öltözködés) • Szabad játék, párhuzamosan tervezett differenciált tevékenység a csoportszobában vagy a szabadban • Hitre nevelés, az elcsendesedés feltételeinek megteremtése • Mindennapos frissítő mozgás vagy tervszerűen kötött mozgás (teremben, tornateremben, vagy a szabadban) • Ismerkedés a teremtett világgal, megfigyelések végzése spontán és szervezett formában • Az egészséges életmódot erősítő egyéb tevékenység a szabad levegőn • Játékba és tevékenységbe ágyazott, a gyermekek egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmak közvetítése • Tevékenységekben megvalósuló tanulás o Verselés, mesélés o Ének, zene, énekes játék, gyermektánc o Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka o Mozgás o A külső világ tevékeny megismerése ▪ Matematikai tartalmú tapasztalatok szerzése
11.45-14.30	• Gondozási feladatok (tisztálkodás, étkezés, öltözködés) • Pihenés
14.30-17.00	• Gondozási feladatok (tisztálkodás, étkezés, öltözködés) • Szabad játék, párhuzamosan végezhető tevékenység a szülők érkezéséig

Hetirend:

A hetirend kialakításánál az „egy nap – egy tevékenységforma” az irányadó. Így tehát a hét folyamán minden napnak megvan a saját tevékenységformája, amely végigkíséri, átszövi az egész napot.

Ezek a következők:

- Verselés, mesélés
- Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
- Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka
- Mozgás
- A külső világ tevékeny megismerése

A verselés-mesélés, a mindennapi mozgás, valamint a napi gyertyagyújtás és hitre nevelés minden nap jelen van. Természetesen a kiemelt öt tevékenységforma is, az egymással való szoros összefüggés miatt valamilyen formában mindennap megtalálható.

A hetirend kialakítása a csoportban dolgozó óvodapedagógusok önálló joga. Bizonyos speciális tevékenységek szervezésében azonban egyeztetik elképzeléseiket a többi csoporttal (pl.: a tornaszoba használata esetén).

A tevékenységek javasolt szervezeti formái

Tervezetten szervezett tevékenységek	**Párhuzamosan is végezhető differenciált és csoportos tevékenységek szervezése**
• Hitre nevelés • Mozgás • Mozgásos játék (mindennapos mozgás)	• Játék • Verselés, mesélés • Ének, zene, énekes játék, gyermektánc • Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka • Mozgás • A külső világ tevékeny megismerése ▪ Matematikai tartalmú tapasztalatok szerzése

4.4. Az óvoda kapcsolatai

Az óvodapedagógus és a gyermek kapcsolata

A katolikus óvodapedagógus, mint a gyermekközösség vezetője a belőle áradó szeretet által vonzza magához a gyermekeket.

Az óvodapedagógusnak, de valamennyi óvodában dolgozónak tiszteletben kell tartania a gyermek személyiségét, hiszen Isten mindnyájunkat különbözőnek teremtett. Az óvodapedagógus és a gyermek közötti kapcsolat kiindulópontja az elfogadás.

A problémás helyzetben a gyermekek közötti konfliktusok megoldásában értően segítsen. Éreztesse, hogy nem a gyermeket ítéli el, hanem adott cselekedetét. „Nem lehet jóvá szidni egy gyermeket!”

A megbocsátás keresztény erény, s ennek gyakorlásában a gyermeket is segíteni kell.

A pedagógiai munkát segítő alkalmazottak és a gyermek kapcsolata

A katolikus óvodában dolgozó segítő alkalmazottak gyermekekkel való kapcsolatát a gyermekek iránti őszinte szeretet és megbecsülés jellemzi. A pedagógiai munkát segítők viselkedése, életvitele mintául szolgál a gyermekek számára.

A felnőttek kapcsolata

A katolikus óvoda jó légkörét az ott dolgozó felnőttek lelkisége határozza meg. Ez az egymás iránti tiszteletben, segítőkészségben nyilvánul meg. Alakításában fontos szerepet játszanak a közös lelkigyakorlatok, tréningek, kirándulások, ünnepi együttlétek.

A munkatársak egyenlő partnerként kezelik egymást, elfogadják egymás különbözőségét szakmai és emberi vonatkozásban. Munkájuk során egymásra vannak utalva, egymás társai, kiegészítői, ezért a maga helyén mindegyik egyformán fontos és értékes. „A test ugyan egy, de sok tagja van, a testnek ez a sok tagja azonban mégis egy test. Így Krisztus

is. Mi mindnyájan egy Lélekben egy testté lettünk a keresztséggel… Mert a test nem egyetlen tagból áll, hanem sokból" (1Kor. 12,12-14).

Tartsák tiszteletben egymás szakmai önállóságát. A továbbfejlődésükhöz szükséges építő kritikát merjék bátran kinyilvánítani, és elfogadni.

Az óvoda kapcsolata a családokkal

A gyermek nevelése a családban indul, ebbe gyökerezik lassú formálódása, „emberré válása". Az óvoda erre a nevelésre épül, kiegészíti azt. Nem pótolja a családi nevelést, hanem azzal együttműködve segíti a gyermeki személyiség kibontakozását. Mindennek alapja a kölcsönös bizalom, amely - ha valóban élő és nem csak felszínes – családra és gyermekre szabottan segít érvényesíteni az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Az óvodapedagógusok, szülők, gyermekek együttműködésének formái, továbbfejlesztésének lehetőségei:

A szülőkkel való együttműködés szempontjai:

- kiemelt fontosságú a szülőkkel való szoros kapcsolattartás, evangelizálás,
- a családlátogatás, a gyermek otthoni környezetének megismerése,
- a fogadóóra, a megbeszélések a gyermek fejlődésének a szülővel való együttes nyomon követését szolgálja,
- szülői értekezletek szervezése,
- szülői közösség, képviselet működésének segítése,
- nyílt napok lehetőségének megteremtése,
- közös programok szervezése,
- az óvodát népszerűsítő egyedi programok megvalósítása.

Az együttműködés és annak továbbfejlesztése az alábbi formákban valósul meg:

- családlátogatás (lehetőség szerint még az óvodába kerülés előtt),
- anyás beszoktatás (kiválóan alkalmas arra, hogy a szülő megismerje az óvodai életet, szokásokat),
- a napi kapcsolattartás (növeli a gyermek biztonságérzetét, ha a szülők tudják mi történt vele az óvodában töltött idő alatt és az óvodában is értesülünk a gyermek életét befolyásoló otthoni eseményekről),
- nyílt napok (a szülők képet kapnak gyermekük közösségben elfoglalt helyéről, viselkedéséről, teljesítőképességéről, egyúttal módjuk van társaikkal való összehasonlításukra is),
- fogadóórák (lehetőséget adnak olyan információk cseréjére, amelyek a gyermekkel, vagy közvetlen környezetével kapcsolatosak, esetleg bizalmas jellegűek),
- szülői értekezletek (az óvodát, a csoportot, a gyermeket, a szülőket érintő legfontosabb témák, programok megbeszélésére),
- munkadélutánok (jellegétől függően külön édesanyáknak, édesapáknak, vagy közösen),
- Szülői Tanács működésének segítése,
- anyadélutánok (a szükséges intimitás biztosítására való tekintettel csoportonként szervezve),
- közös programok (előadások, interakciós együttlétek adott témában pl. férfi-női szerepek),
- közös ünnepek (Szent Erzsébet napok, évzáró, családnap).

Kapcsolattartás, tapasztalatcsere a katolikus nevelési-, oktatási intézményekkel

Célunk, hogy az egyházi óvodák, iskolák segítsék egymás munkáját tapasztalataik átadásával, eredményeik összehasonlításával. A kapcsolattartás formái és az együttműködés során használjuk az infokommunikációs eszközöket és az online csatornákat is.

A szomszédságunkban lévő Nagyboldogasszony Római Katolikus Általános Iskolával együtt, városunkban két katolikus intézmény működik. Kiemelten fontos a két intézmény közötti kapcsolat ápolása, hiszen a gyermekek nevelésének, oktatásának, hitbéli megerősítésének közös gondján túl, kapcsolatunk tanúságot jelent a világ előtt Isten és egymás iránti szeretetünkről.

Hasonlóan fontos az egyházmegye területén található veszprémi Szent Margit Óvoda, mellyel folyamatos szakmai kapcsolatot ápolunk.

A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében óvodánk kapcsolatépítésre törekszik külhoni magyar óvodákkal.
A kapcsolattartás formái: látogatások, konzultációk, továbbképzések, közös rendezvények (pl.: lelki napok), ünnepek, gyakorlati bemutatók megszervezése.

Részvétel az egyházi közösség életében

Krisztus követői az egyházban közösséget alkotnak. A helyi egyházközösségnek szerves része a katolikus óvoda. A „nagy" egyház életében való részvételre a kapcsolattartás következő formái nyújtanak lehetőséget: a liturgikus év ünnepei, lelkigyakorlatok, zarándoklatok, részvétel a családpasztorációs munkában, különböző lelkiségi mozgalmak.

Kapcsolattartás egyéb nevelési-, oktatási-, szakszolgálati-, közművelődési intézményekkel

A bölcsőde

Tapasztalataink szerint egyre több gyermek érkezik óvodánkba bölcsődéből, ezért szükségesnek látjuk a kialakult kapcsolat elmélyítését.

Ennek formái: látogatások, tapasztalatcserék.

Az iskola

Az óvoda a város minden iskolájával kapcsolatban van, ezáltal elősegíti a gyermekek zavartalan iskolakezdését.

A kapcsolattartás formái: látogatások (tanítók látogatása az óvodában, óvodapedagógusok és nagycsoportosok látogatása az 1. osztályban), volt óvodások meghívása az óvodai

ünnepélyekre, jeles napokon a másik intézmény gyermekeinek meghívása, az iskola nyílt napjainak propagálása a szülők körében, továbbképzések, tapasztalatcserék.

Közművelődési intézmények, civil szervezetek

A helyi gyermekkönyvtár, a művelődési házak, a városi rendezvénycsarnok, a mozi rendezvényeiből óvodánk úgy válogat, hogy az elősegítse a nevelési feladatok sokoldalú, színes megoldását, s zárja ki azokat a kezdeményezéseket, amelyek az óvoda pedagógiai elveivel, értékközvetítésével nem összeegyeztethetők.

A kapcsolattartás formái: látogatás, tájékoztatás, megbeszélések, rendezvényeken való részvétel.

A szakszolgálati intézmények

Az óvodai élet alatt a gyermekek nevelését speciális szakismeretekkel rendelkező szakemberek segítik. Az óvoda tehát alakítsa ki kapcsolatát a pedagógiai szakszolgálatokkal (Pedagógiai Szakszolgálat, Speciális képességeket vizsgáló szakértői bizottságok), az egészségügyi szakszolgálatokkal (orvos, védőnő), valamint a gyermek- és ifjúságvédelem intézményeivel.

Kapcsolat a Fenntartóval és a pedagógiai szakmai szolgáltató intézményekkel

Az óvoda szoros kapcsolatban áll Fenntartójával. A Fenntartó az intézményvezető részéről rendszeres tájékoztatást kap a törvény által előírt beszámolási kötelezettségeken kívül is, hogy reális képpel rendelkezzen intézménye felől. A Fenntartó személyesen vagy delegáltja által bármikor meglátogathatja intézményét, tájékozódás vagy szakmai ellenőrzés céljából.

A Katolikus Pedagógiai Intézet felvállalja, ellátja a katolikus köznevelési intézmények, így a katolikus óvodák teljes körű szakmai szolgáltatásának feladatait is. Továbbképzések, kurzusok, szakmai napok és gazdasági jellegű tájékoztatók formájában. A pedagógiai

intézetben külön szakértő foglalkozik az óvodák ügyeivel. A Fenntartó, illetve az óvoda folyamatosan igényli szolgáltatásaikat.

5. A KATOLIKUS ÓVODA TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

5.1. Hitre nevelés

5.1.1. Az óvodás gyermekek hitre nevelése

„Mit használ nekem Istent szeretnem, ha embertestvérem nem szereti Őt?”
(Páli Szent Vince, 1659. május 30.)

A keresztény óvodai nevelés célja a hit ébresztése, fejlesztése, az érett keresztény személyiség kibontakozásának megalapozása. E cél eléréséhez figyelembe kell venni a gyermek élményvilágát, befogadó képességét. Ez persze nem jelentheti azt, hogy kicsinyítve vagy elbagatellizálva kellene a hittartalmakat a kisgyermek elé tárni. Nem jelenthet imádságsorozatot, kényszert és merevséget. Sokkal inkább jelent rácsodálkozást a jelenségekre, dolgokra. Jelenthet szeretetet, kötődést a felnőttek, a társak iránt. De jelentheti a „negatív valósággal” való találkozás feldolgozását is (pl. meghal egy szeretett ember).

A gyermekek valóságismeretét a vallásos ember szemszögéből nézve kell bővíteni, fejleszteni. Az óvodapedagógus tanítsa meg a gyermeket rácsodálkozni a természet szépségeire, a dolgok sokaságára, az élet fejlődésére, az emberek tudományos és kulturális teljesítményeire. Tudatosítsa a gyermekekben, hogy a világ alakításánál az emberek közreműködése Istentől kapott feladat. Nem szemlélheti az ember közömbösen a körülötte történő dolgokat. Minden embernek (és gyermeknek) felelőssége van az őt körülvevő világ alakulásában (pl. fenntartható fejlődés - környezetvédelem: nem dobjuk el a szemetet, nem törjük le a facsemetéket stb.).

Szükséges, hogy a gyermekekben megfelelő istenképet alakítson ki az óvodapedagógus. A haragvó, szigorú istenkép helytelen. Az Isten emberek iránti szeretetét a gyerekek élettapasztalatából (pl. Isten, mint egy jó apa…) és a bibliai történetekből kiindulva helyes megismertetni (pl. kivonulás Egyiptomból).

Az óvodapedagógus ismertesse meg a gyermekkel Isten atyai gondoskodását, Jézus Krisztus életének fontos eseményeit (születését – karácsony; gyermekségét; hétköznapjait; megkeresztelkedését; tanítását: példabeszédeit, csodatételeit; értünk vállalt áldozatát; feltámadását – húsvét; ránk árasztott Szeretetét - pünkösd), az Atyával való kapcsolatát, és a hozzá szorosan kapcsolódó embereket (Mária, József, tanítványok stb.).

A hitre nevelésnek fontos része az ima. Sok olyan gyermek van, aki soha nem hallott még erről. Az óvodás gyermeket meg kell tanítani arra, hogy Istent megszólíthatjuk, elmondhatjuk élményeinket, hogy Vele beszélgethetünk – ez az ima.

Fontos, hogy ne csak kötött imádságokat halljon a gyermek. Az imának ebben a korban elsősorban szabadon megfogalmazottnak kell lennie. Az óvodapedagógus tudjon hangosan hálát adni és kérni. Ha ezt őszintén, tiszta szívből teszi, akkor a gyermekek megérzik ennek értékét és maguk is követni fogják.

A katolikus óvodai nevelésnek lényeges része az egyházközösségbe való beilleszkedés, az egyházi ünnepek megismerése, közös átélése.

A hitre nevelés, szervezés és tervezés tekintetében az eddig leírtak figyelembe vételével úgy történik, hogy az óvodapedagógus minden hétre külön témát jelöl ki, amelyet előre megtervez és a reggeli gyertyagyújtás keretében valósít meg. A témák megválasztásának irányvonalát az egyház által vasárnapról-vasárnapra kínált igeliturgia adja meg. Így, Jézus Krisztus személyének bemutatásán, tanításán, életpéldáján keresztül vezetjük be a gyermekeket az Egyház életébe, ismertetjük meg velük Isten öröktől való, feltétel nélküli és végtelen szeretetét.

Mivel itt egy csírájában bontakozó folyamatról és nem egy időponthoz rögzített eseményről van szó, természetesen mindez csak akkor lehet eredményes, ha a pedagógusok,

a pedagógiai munkát segítők, a gyermekeket az óvodában körülvevő felnőttek maguk is Istenre nyitott, hitüket elkötelezetten megélő keresztény emberek.

5.1.2. Ünnepelés a katolikus óvodában

A katolikus óvoda feladata, hogy megtanítsa a gyermekeket (és családokat) a lélekből fakadó ünnepelésre, megemlékezésre, hagyományteremtésre, ahol a hangsúly nem az anyagi javakat tükröző külsőségeken van.

Fontos, hogy a gyermekekkel életkoruknak megfelelő szinten kell megismertetni az ünnepek tartalmát (történelmi múlt, bibliai történetek, szentek élete). Törekedni kell az ismeretek komplex feldolgozására, hiszen a gyermekekben akkor rögzül igazán, ha minél sokoldalúbban élhetik át.

Az ünneplést összhangba kell hozni a mindennapi élet eseményeivel, nem lehet „idegen test" abban. Természetesen biztosítani kell azokat a külső jegyeket, amik az eseményt a megszokott hétköznapból kiemelik (egy szép abrosz, egy égő gyertya, egy szál virág, stb.). Jól kell megválasztani az ünneplés időpontját. Fontos, hogy azon az egész csoport és a csoportban dolgozó összes felnőtt részt vegyen. Hiszen az ünnepelés akkor teljes, ha mindenki együtt örül és senki nincs kirekesztve.

Az ünnepelés liturgikus jelentéssel bír. Ezáltal lelki ajándékokkal gazdagodnak a gyermekek. Az óvodai ünnepelés éppen úgy, mint a családi, összefügg az egyház liturgiájával (előkészíti vagy levezeti azt). Fontos betartani a liturgikus év időpontjait, időszakait, hiszen az egyházi év, számtalan lehetőséget kínál.

Az óvodapedagógus ismertesse meg a gyermekeket lakóhelyük hagyományaival, a helység muzeális értékeivel, hiszen így alapozhatja meg a gyermekek lokál-patriotizmusát.

Felelősségteljesen kell megtervezni, megszervezni az évről-évre visszatérő jeles napokat. Ezáltal várható, hogy az ünnepek hagyománnyá válnak, erősítik az egész óvodai

közösség keresztény magyarságtudatát. A hagyományteremtés keresztény vonatkozásban gazdag lehetőséget nyújt, melynek kiaknázása a katolikus óvoda kötelessége.

5.1.3. Óvodánkban javasolt ünnepek, megemlékezések:

Az egyház liturgikus időszakai és az azon belüli ünnepek:

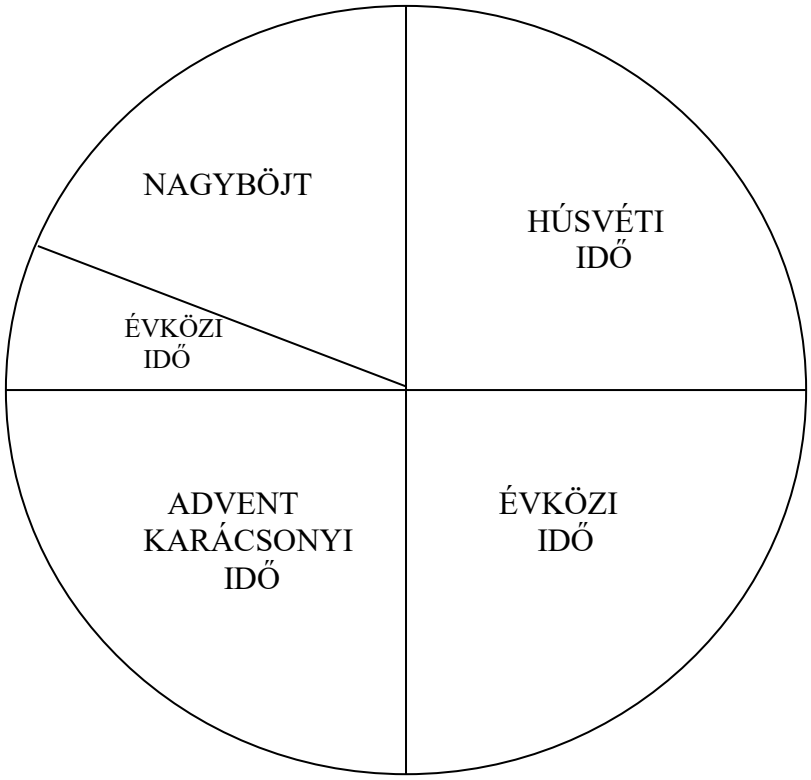

Hagyományteremtő ünnepek, megemlékezések:

- Veni Sancte – Szentlélek hívás a nevelési év kezdetén
- Szent Erzsébet emléknapja / november 19.
- Szent Miklós püspök emléknapja / december 6.
- Szent Balázs püspök emléknapja (Balázs-áldás) / február 3.
- Farsangi hét / a nagyböjt kezdete előtt
- Hamvazószerda (hamvazás) / változó
- Anyák napjára való felkészítés (otthoni ünneplés) / május első vasárnapja
- Nagycsoportosok búcsúztatása / június eleje

– Családi délutánok (évszakonként közös ünnepi együttlét a családokkal)
– Te Deum – év végi hálaadás / június közepe

Cél:

- Isten szeretetének megvilágítása, mely alapot teremt a helyes istenkép kialakulásához
- A katolikus embereszmény, Krisztus mértéke szerinti élet megalapozása
- A családok segítése és megerősítése a hit megélésében
- A közös élményeket nyújtó tevékenységek során, az erkölcsi tulajdonságok megalapozása, kialakítása
- A keresztény értékek és hagyományok átörökítése, meghonosítása az ünnepeken keresztül
- Olyan gyermekek nevelése, akik felnőve az Egyház aktív, elkötelezett tagjai lesznek

Feladat:

- Nyitottá tenni a gyermekeket a hit befogadására
- A gyermek valóságismeretét a Teremtő jóságának fényében bővíteni
- Rávilágítani, hogy Istentől kapott feladata az embernek az őt körülvevő világ alakítása, gondozása
- Megismertetni a gyermekeket Jézus Krisztussal cselekedetei, tanításai, csodatettei által
- A Krisztustól tanult erények: felebaráti szeretet, megbocsátás, segítőkészség, bűnbánat, önzetlenség, figyelmesség fejlesztése
- Megteremteni a feltételeket a lélekből fakadó ünneplés lehetőségére

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- Az imádság által tudnak kapcsolatot teremteni a Mennyei Atyával, hálát adni, kérni
- Kialakul bennük a teremtett világra való rácsodálkozás képessége, alakul felelősségérzetük a környezetükkel kapcsolatban

- Egymás felé szeretettel közelednek, kialakulnak bennük a Jézus által tanított értékek csírái, a felebaráti szeretet, az önzetlenség, a megbocsátás
- Ismeretekkel rendelkeznek az egyházi ünnepekről, hagyományokról, szokásokról

5.2. A játék

„A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze." Az Óvodai nevelés országos alapprogramjának a játékra vonatkozó kezdő gondolata egyértelmű iránymutatást határoz meg. A játék - szabad képzettársításokat követő szabad játékfolyamat - kiemelt jelentőségű, hiszen ebben a korban ez a gyermek elemi, pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie. Az óvodai életet úgy kell alakítanunk, hogy ennek meg tudjon felelni.

A játék a gyermek cselekvési szükségleteiből, belső aktivitásából, tájékozódási és önállósodási törekvéséből táplálkozik. Eszerint a szabad játék a gyermek spontán tevékenysége, „örömforrás" (Mérei), mely a manipuláció, a funkcionálás öröméből fakad. Különleges lehetőségeket hordoz a világ, a benne létező emberek, folyamatok, viszonyok megismerésére, oly módon, hogy mégsem a valósággal, annak ijesztő szorongásaival, feszültségeivel kell szembenézni. A játék legnagyobb haszna, hatása maga a feszültségcsökkenés. Játék közben a szorongások, indulatok, vágyak feldolgozódnak, tapasztalatokba ágyazódva elrendeződnek, megoldást nyernek. Minden játékfolyamat a feltételességek szintjén valósul meg, a „mintha" helyzetek sorozatában, de a reális, valódi helyzetek részleteivel együttesen. Ez a kétsíkúság fontos jellemzője a játéknak. A játékfolyamatok a szabályszerűségek és az improvizációk együtteséből fejlődnek, így okozva a megoldás boldog élményét. Olyan öröm kíséri ezt a tevékenységet, ami a gyermek későbbi fejlődése során az örömképesség kialakulásához vezet.

A játék során fontos szerep jut a szimbólumoknak, a tárgyak, a szerepek új és új funkciót kapnak. Folytonosan alakulnak, változnak a gyermeki kreativitásnak, az adott játék menetének eredményeképpen, de azzal mindvégig tisztában vannak, hogy a szimbolikus szerep csak addig érvényes, amíg a játék tart. A valódi élethelyzeteket úgy lehet a szabad

játékban újra alkotni, ha „mintha” helyzeteket hozunk létre. A játéktudat jelensége megtalálható mindegyik játéktípusnál. A konstrukciós játéknál pl. egy adott építményt sosem tartanak igazinak, akármilyen sokat dolgoztak is rajta.

A játék nem követi a valóságot az időbeli folytonosság szempontjából sem, a lényeg nem a folyamatos történés. Nem foglalkoznak az ok-okozati összefüggések realitásával, valamint gyakori az idő sűrítése, tömörítése is. Nem kell a valóság törvényeihez ragaszkodni, csak annyira, amennyire maguk a játszók elhatározzák. Szabályok minden alkalommal jelen vannak a cselekvés során, ezek legtöbbször a valóságból indulnak, de a fikciókkal együtt jelentik a játék igazságát. Ahhoz, hogy a véletlenszerű esemény élményét átélhessük, szabályok kellenek. A szabályjátékokban lényeges szerep jut magának a szabálynak, ebben az esetben adott, nem közben változtatható, kitalálható.

A játék kettős értelme nem csak az időszerkezet keretében nyilvánul meg, hanem a térbeli elhatárolódásában is. Minden játéknak meghatározott, behatárolt tere van, ami annak a játéknak az időtartamára szól. Ott a játszók szabályai érvényesek a szabad játék témájának megfelelően, de a realitások figyelembe vételével.

A játékfolyamatokban mindezek alapján a reális élet szempontjából nincsenek célok, és épp ez a céltalanság a játék egyik legfontosabb jellemzője. A játék nevelőértéke az, hogy a játszó szándékai feltételesen bár, de megvalósulnak. Legmagasabb szintű alkotótevékenység zajlik, amikor a töredékes élmények, hézagos tapasztalatok befejezett egésszé állnak össze.

A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival éri el.

A játék a gyermek első közösségi tevékenysége az óvodában, ezért nagy szerepe van a társas kapcsolatok fejlődésében. Észrevétlenül megtanulnak együttműködni, alkalmazkodni egymáshoz. Alá-fölérendeltségi viszonyok alakulnak ki, amik segítik a helyes önértékelés

kifejlődését. Kölcsönösen kapcsolatokat alakítanak ki egymással, összedolgoznak, együttjátszó közösségek jönnek létre, amiből baráti kapcsolatok fejlődhetnek.

A gyermek társas kapcsolatának és játéktartalmának alakulása az óvodába lépéstől az iskolába lépésig tart. Mivel a világból szerzett tagolatlan benyomásait a játékban tagolja, a játék kiemelt jelentőségű tevékenység. A különböző játékfajták számtalan lehetőséget kínálnak az élményszerzési lehetőségek biztosítására.

A gyakorlójáték során a véletlen mozgásból, cselekvésből fakadó siker, ismétlésre ösztönzi a gyermeket.

A gyakorlójáték a 3-4 éves korosztály szabad játékának legjellemzőbb formája, de bizonyos szinten minden életkorban megtalálható. Lehet mozgásos gyakorló játék Pl.: ugrik, bújik, mászik, stb. Eközben ismerkedik saját testével és annak az adott tárgyakhoz való viszonyával.

A gyakorlójáték másik területe, amikor a gyermek tárgyakat rakosgat egymásra, egymásba, keverget, tologat, látszólag céltalanul firkál, gyúrogat, tép stb. Ezalatt ismerkedik az őt körülvevő világgal és annak tárgyaival, megismeri az anyagok tulajdonságait.

A gyermek szívesen ismételget hangokat, a felnőttektől hallott szavakat, szófordulatokat, dallamokat, vers vagy mondóka töredéket. Szívesen mondogat értelmetlen halandzsa szövegeket is.

A gyermek számára legtöbbször nem maga a szöveg, hanem a hozzá kapcsolódó ritmus vagy mozgás a lényeges. Ebben a játékban a felnőtt támogassa (hallgassa, buzdítsa) a gyermeket, de ha észleli, hogy figyelme zavaró a gyermek számára, akkor húzódjon vissza.

Az ilyen játék közben fejlődik a gyermek ritmusérzéke, és ha elegendő támogatást kap, akkor kisebb az esélye a kommunikáció során lehetséges gátlások kialakulására. Ezáltal tehát szociális hatást is gyakorol a gyermekre.

A szerepjáték az óvodás korú gyermek domináns játékfajtája. Ilyenkor a felnőttek szerepét, tevékenységét és a felnőttek közötti viszonylatokat sajátos játékkörülmények között újraalkotja. Magában hordozza a gyermek tapasztalatait, ismereteit, elképzeléseit, érzelmeit. Tükrözi a gyermek egész személyiségét. Ennek során utánozza a hozzá közel álló felnőtteket, gyermekeket, egészen azonosul velük. Szabad játékának tartalmára hatással vannak a

keresztény közösségben átélt élményei (keresztelő, esküvő, körmenet, vasárnapi szentmise, barkaszentelés stb.) is.

A szimbolikus szerepjátékban a gyermek a rendelkezésére álló tárgyat valamilyen más tárgyhoz hasonlítja, hasonlóképpen alkalmazza, „mintha” az volna. Minél idősebb a gyermek annál jobban igényli, hogy a tárgy valóban hasonlítson ahhoz, amit meg szeretne jeleníteni.

A szerepjátéknak nagy jelentősége van szociális téren is. A gyermek azáltal, hogy lemásolja a felnőtt viselkedését, magáévá is teszi azt. Gyakorolja a társadalmi együttélés szabályait, elsajátítja az őt körülvevő emberek erkölcsi értékeit. Fejlődik önuralma, akarata. Hasznos az állandó kommunikáció miatt az anyanyelvi nevelés területén is. Nagyszerű élményszerzési lehetőségeket rejt, pl.: boltos játéknál matematikai ismeretei gyarapodnak, papás-mamás játéknál a külső világról szerzett tudása.

A szerepjátékhoz szorosan kapcsolódik a dramatizálás, amiben a gyermekek saját vagy irodalmi élményeiket játsszák el kötetlen módon. Ennek az a feltétele, hogy ezek tartalma érzelmileg megragadja a gyermekeket. Fontos, hogy a csoportban a gyermekek rendelkezésére álljanak megfelelő kellékek, jelmezek.

A bábozás a gyermek belső világának egyik legkifejezőbb eszköze, ezáltal feleleveníti tapasztalatait, megvalósíthatja fantáziadús elképzeléseit. Fejleszti esztétikai érzékét. A bábozás során fejlődik a gyermek személyisége. A bábok mögé bújva lehetősége van a teljes önmegvalósításra. Bátrabban beszél, kommunikál. A dramatizálás és a bábozás során gyarapodik a gyermek szókincse, finomodik kifejezőkészsége.

Az óvodapedagógus már az óvodába érkezéskor ismertesse meg a gyermeket a bábbal. Mindig legyenek elérhető helyen, hogy a gyerekek kedvük szerint használhassák őket.

Az építő, konstruáló játék során a gyermekek különféle játékeszközökből összeraknak, létrehoznak valamit. A 3-4 éves gyermek spontán épít, legtöbbször nem is akarja újból létrehozni építményeit. A nagyobbak már tudatosan, átgondoltan „dolgoznak”, szívesen alkotják meg többször ugyanazt. Ha megfelelő eszközökkel rendelkeznek, szívesen hoznak létre, szerelnek össze önálló játékszereket is. A konstruálásnak ezen a fokán a gyermekek már magas igényeket támasztanak önmagukkal szemben. Építés-konstruálás közben a gyermek

újra és újra átéli az alkotás örömét, fejlődik kreativitása, szem-kéz koordinációja, finommotorikája. Nagyon lényeges, hogy változatos eszközök álljanak rendelkezésére.

A barkácsolás legtöbbször a szerepjátékkal kapcsolatos igényekből indul ki. Biztosítsunk hozzá megfelelő eszközöket, különböző anyagokat, hogy kreatívan dolgozhassanak.

Fontos, hogy az elkészített eszközöknek legyen funkciójuk, játszhassanak velük, munkájuk ne legyen öncélú. Az óvodapedagógus a gyermekek között tevékenykedjen, munkájával keltse fel azok érdeklődését, majd adjon lehetőséget, hogy önállóan, önmaguk is készíthessenek egyszerű eszközöket. Segítse elő, hogy a barkácsolás a szerepjáték és a bábozás eszköze legyen.

E tevékenység közben a gyermekek rengeteg ismeretet szereznek az anyagok tulajdonságairól. Gyarapodnak matematikai ismereteik (szimmetria, relációk, stb.). Nagy mértékben fejlődik szem-kéz koordinációjuk, finommozgásuk. Alakul társas kapcsolatuk, fejlődik önismeretük.

A szabályjáték legfőbb jellemzője, hogy mindig előre meghatározott szabályok szerint zajlik.

A mozgásos szabályjátékok lehetnek testnevelési játékok (labdajátékok, mozgásos versenyjátékok, stb.) és népi dalos-mondókás játékok (körjátékok, szembekötősdik, stb.). Értelemfejlesztő szabályjátékok a társasjáték, dominók, memóriajáték, nyelvi játékok, stb.

A szabályjáték közben a gyermek megtanul bánni saját érzelmeivel (siker-kudarc). Fejlődik önuralma, türelme, toleranciája. A csapatjátékban fejlődik felelősségtudata és közösségi érzése.

Az értelemfejlesztő szabályjátékok a gyermek részéről már komoly összeszedettséget, figyelem összpontosítást feltételeznek, ezért ezek az értelmi fejlődés előrehaladtával nyernek igazán teret maguknak.

Cél:

- A szabad játék által a keresztény értékekre fogékony, kreatív, társaikhoz alkalmazkodni tudó, aktív, feladattudattal rendelkező gyermekek nevelése.

- A szabad játék túlsúlyának érvényesítése a pedagógus tudatos jelenlétével, az indirekt irányítás felelősségével.
- A szabad játék hosszan tartó és zavartalan megvalósulása a mindennapok során.
- Élményszerzési lehetőségek biztosítása a különböző játékformák alkalmazásával.

Feladat:

- Az óvodai élet alakítása aszerint, hogy az méltó színtere legyen a szabad játéknak. Meg teremteni a megfelelő feltételeket a zavartalan szabad játékhoz.
- Az egybefüggő szabad játékidő biztosítása, a napi gondozási és egyéb teendők a szabad játék folyamatának csak egy bizonyos idejű felfüggesztését jelenthetik.
- Az életkori sajátosságokat figyelembevevő játszóhely kialakítása, ahol a terek a témák és a játszók igényei szerint alakíthatóak.
- A megfelelő szabad játék légkörének megteremtése. A balesetvédelmi szabályok figyelembe vétele, a szabad játékok fizikai állapotának folytonos felülvizsgálata.
- A lehetőség megteremtése a közös élményszerzésre, tapasztalatszerzésre.
- A szabad játék támogató feladat, a megfelelő élményforrások biztosítására, színesítésére, bővítésére.
- Szabad játékban az aktuális fejlettségi szint nyomon követése, egyénre és csoportra szabott fejlesztési feladatok tervezése, megvalósítása.
- Társas kapcsolatok formálása, együttműködés fejlesztése, konfliktuskezelés módszereinek megismerése.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- Képesek állhatatosan, több napon keresztül egyazon játéktémában együttesen részt venni.
- Képesek kreatív, fantázia dús, gazdag érzelemvilágú játékok kitalálására, a játék feltételeinek megteremtésére és a társakkal való együttműködésre.
- Szabad játékukban a szerepjáték hangsúlyosan mutatkozik.
- Az ismert meséket dramatizálják, elbábozzák.
- Képesek bonyolult, összetett építményeket létrehozására.

- Kedvüket lelik a szabályjátékokban és képesek a szabályok betartására, a siker és a kudarc megfelelő elviselésére

5.3. Verselés, mesélés

A mese és a vers az anyanyelv közegén át emberi kapcsolatokra tanít, mélyíti az önismeretet, segíti a világ megismerését. Mindig többről szól, mint amennyit szavakkal kimond. Mindig mondható, amikor igény, kedv, idő és hely van számára, a gyermekek kérésére is, amikor a körülményeket meg tudjuk hozzá teremteni.

A mesehallgatás, versmondás, szöveggel kísért játék az anyanyelvi nevelés semmi mással nem pótolható lehetősége. Anyanyelvi nevelő hatása abban van, hogy ráfigyelteti a gyermeket az emberi beszéd érdekességére. Speciális beszédhelyzet, amely erős, tartós önkéntelen figyelmet vált ki a gyermekekből. A mese oldja a szorongást, amelyet a nagyrészt még ismeretlen világ, a feldolgozatlan indulatok váltanak ki a gyermekből. Segít az indulatok feldolgozásában, és belső képalkotásra tanít. A belső képalkotás képességének kifejlődése nélkül lehetetlen az olvasóvá válás, amely e nevelési terület egyik távlati célja.

A tevékenység anyaga, kiválasztásának szempontjai

A mese és a versmondás közege a nyelv, ezért lényeges, hogy csak nyelvileg tiszta és értékes mesét, verset halljanak a gyermekek. Elsődleges forrásaink a magyar népmese és mondóka gyűjtemények. A népi mondókák és népmesék az anyanyelv sajátos ritmusát, dallamát, hangzásvilágát nyelvünk legbensőbb törvényeinek megfelelő formában közvetítik. A népköltészet ajánlása nem romantika és nem nosztalgia kérdése, hanem nyelvi érvényessége, eredendő őszintesége, művészi elemeinek és a gyermekinek való megfelelései teszik páratlanná, ezért egyértelműen megőrizni való érték. A forrásirodalom az óvodában másodlagos szerepet tölt be, de helye van a klasszikus és kortárs irodalmi művekkel együtt.

Az óvodapedagógus feladata, hogy a megfelelő meséket, verseket, mondókákat – figyelembe véve a fent említett szempontokat, a gyermekcsoport életkori összetételét valamint az alkotások tartalmát és terjedelmét – kiválogassa, elrendezze a tanév folyamán.

Természetes csoportosítási szempontnak az évszakok kínálkoznak, ezen belül az egyházi év jeles napjai, ünnepei.

A mesék sorba rendezését a terjedelem, a motívumgazdagság, az epizódok összetettsége, a szerkezeti bonyolultság foka adja meg. A verseknél a hangulat, terjedelem, a hozzá tartozó játék, a ritmus változatossága a meghatározó. A vershallgatás mellé zenehallgatásként énekelt versek, magyar népdalok alkalmazhatók.

Az óvodapedagógusnak sokkal több mesét, verset, mondókát kell tudnia, mint amennyit a gyermekek közt felhasznál, hogy színesen, gazdagon mesélhessen és legyen összehasonlítási alapja. Elengedhetetlen feltétel a könyvnélküli szövegtudás.

Az élményfeldolgozás lehetőségei

A 3-4 éves gyermekeknél a fejlesztés tartalmi kiindulópontjai a mozgással kísért énekelt szöveg gyakori ismételgetése, az ősi forma felidézése. Ebből bontakozik ki a mondókajáték, majd a vers, a verses mese, népmese és a próza. Minél kisebbek a gyermekek, annál több legyen a dal, a mondóka; a ritmus, a hangzás legyen az elsődleges.

Egyszerű állatmeséken keresztül szoktassa hozzá az óvodapedagógus a gyermekeket a mese figyelmes végighallgatásához. A többször hallott mese dramatikus feldolgozásába vonja be fokozatosan az érdeklődő gyermeket.

Az óvodapedagógus ismertesse meg a gyermekkel a bábokat párbeszédes rögtönzött jelenetekkel és engedje, hogy a gyermekek is kipróbálhassák. A nagycsoportos korú gyermekek bábozhatnak a kisebbeknek, valamint megismerkedhetnek a dramatizálás eszközével a mese feldolgozásához. . Egy-egy kedvelt mese kapcsán az óvodapedagógus készíthet a gyermekekkel meseillusztrációt vagy a mese témájához kapcsolódó gyermekrajzokból képeskönyvet fűzhetnek.

A tevékenység szervezésének szokásai

A vers- és mesemondást az óvodapedagógus a spontán adódó helyzetekre, a kedvező körülmények kivárására, illetve azok előidézésére építheti. Mondókákhoz, vershez fontosabb az alkalomszerűség: bármikor elkezdhető, befejezhető.

A mesemondás alkalmait, a mesehallgatásra utaló ismétlődő szokásokkal teremtse meg az óvodapedagógus. Ilyen állandósult szokások lehetnek, pl.: mesesarok, mesepárna, furulyaszó, stb.

Fontos, hogy előbb hozza tudomására a gyermekeknek, hogy mesélni szeretne, s azután gyűjtse maga köré őket. Lényeges feltétele a mesélésnek a külső körülmények elrendezettsége, a közös együttlét intimitása, s nem mellékes a mesélő fizikai megjelenése (ápoltsága, kellemes beszéde, belső nyugalma) sem. A mese elkezdését 1-2 másodpercnyi csend előzze meg, ezalatt a mesemondó visszavonul magába, hogy a cselekmény főbb mozzanatait gyorsan átgondolja. A mese címe segít a mesehallgató gyermekeknek, hogy a sok meséből kiválassza azt, ami következik.

Az óvodapedagógusnak úgy kell elmondania a mesét, hogy a gyermekek előtt megjelenítse, de vigyázva arra, hogy mimikából, gesztusból csak annyit vigyen bele, ami az egyes szereplők karakterisztikus megjelenítésével, az események kiváltotta érzelmek kinyilvánításával együtt jár. Figyeljen arra, hogy a cselekmények szálait nem lehet elvarratlanul hagyni, mert zavart okoz a gyermekben. Megfigyelhető, hogy a mesék a konfliktus megoldása után a gyerekek többnyire befejezettnek tekintik a mesét, alábbhagy a figyelmük. Ennek ellenére a történetet mindig le kell zárni, be kell fejezni.

Nem kell a mese erkölcsi mondanivalóját intelem, tanulság formájában elismételni, hiszen ez önmagáért beszél. Semmi esetre se szemléltessen az óvodapedagógus mesemondás közben, nem mutogasson fázisképeket a mese jeleneteiről, szereplőiről, mert a gyermekek belső képalkotását megzavarja, azok gazdagságával nem is vetekedhet.

A mesélés időtartama korosztálytól függően 5-20 percig terjedhet. Csoportjainkban különböző életkorú gyermekek vannak együtt, ezért az óvodapedagógus keresse a megfelelő alkalmat a kicsiknek szóló rövidebb-, és a nagyobbaknak szóló hosszabb mesék elmondására.

Célszerű a hosszabb meséket lefekvés idejére hagyni, mert a kisebbek hamarabb elalusznak, míg a nagyobbak hálásak, ha átsegítjük őket, ezen a számukra nem mindig kellemes időszakon.

Cél:

- A biztonságos önkifejezés megalapozása
- A megfelelő irodalmi élmények nyújtásával az irodalmi érdeklődés felkeltése
- Az olvasóvá válásra, a könyv szeretetére nevelés
- Az önismeretet alakítása, a világ megismerésének segítése
- Nemzeti, keresztényi tudat alakítása, erősítése
- Az ünneplésnek, az ünnepek értékének megéreztetése

Feladat:

- Irodalmi élmény nyújtása a 3-7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi, klasszikus és kortárs irodalmi műveken keresztül
- Önálló versmondásra, mesélésre ösztönzés
- Közösségi élmény erősítése, személyiségfejlesztés a néphagyomány őrzésével a nemzetiségi és migráns gyermekek esetében is
- Az ünnepek mély tartalommal való megtöltése
- Saját vers és mesealkotásra ösztönzés

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyermekek szívesen ismételgetik a verseket, ritmusokat.
- Várják, kérik a mesemondást, maguk is segítenek a külső feltételek kialakításában.
- Megszilárdulnak a mesehallgatáshoz kapcsolódó szokásaik.
- A folytatásos mesék, verses mesék, meseregények szálait össze tudják kötni.
- Szívesen mesélnek, báboznak, dramatizálnak kisebb társaik és a maguk szórakoztatására.
- Megjegyeznek 10-14 gyermekmondókát, 6-8 verset és 15-20 mesét.

- Tudnak meséket, történeteket kitalálni és azt mozgásban megjeleníteni.

5.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Az óvodai zenei nevelés célja, hogy megismertesse és megszerettesse az óvodáskorú gyermekekkel az éneklést, az énekes játékokat, felkeltse a zene iránt való érdeklődésüket, formálja zenei és esztétikai ízlésüket. Ennek legjobb megalapozója a magyar néphagyomány, elsősorban körjátékokkal - és gyermekdalaival.

Zenei nevelésünkben Kodály Zoltán gondolatai és útmutatásai az irányadóak. Zenei nevelésre csak a művészi értékű zene és dalanyag alkalmas. A magyar néphagyomány gazdag egyszólamú gyermek- és népdalkincse alkotja a törzsanyagot. Ezt kiegészítheti néhány értékes műdal és komolyzenei szemelvény. A zene elsősorban az érzelemvilágra hat, bár értelemfejlesztő hatása is értékes. Segíti a gyermekek egymásközti és a felnőttekkel való meghitt, baráti kapcsolat kialakulását. Fejleszti a gyermek megfigyelőképességét, emlékezetét, serkenti gondolkodását, logikus gondolkodásra készteti, tehát nagymértékben elősegíti értelmi fejlődését. A zene elemei külön – külön is értékes nevelő eszközök. A ritmus fejleszti a figyelmet, a koncentrációt és a határozottságot. A dallam az érzésvilágot nyitja meg. A dinamika, a hangszín a hallást élesíti. Az éneklésnek – mivel a helyes légzés erősíti a hangadó szerveket – testnevelő hatása is van. A közös éneklés fegyelmezettséget, önuralmat kíván, ezáltal fejlődik a gyermek akaratereje is.

A tevékenység megszervezése

A nevelési évre vonatkozó zenei anyagot az óvodapedagógus válogatja össze. Kifejezetten kerülnie kell a szövegében, ritmusában, dallamvilágában magyartalan dalokat, mert a szülői ház után az óvodában történik az első meghatározó zenei élmények gyűjtése. Amit itt tanul a gyermek, az vérévé válik és egyúttal a közléleknek lesz alkotó eleme. Azért kell kiemelt hangsúlyt fektetni a zenei nevelésre, mert benne a magyarrá nevelésnek olyan eszközét bírjuk, amelyet semmilyen más nevelési terület nem pótol.

Az óvodapedagógusok számára a zenei anyag válogatásához, az alábbi szempontok nyújtanak viszonyítási alapot:

- figyelembe kell vennie elsősorban a gyermekek életkori sajátosságait, a csoport életkori összetételét.
- a dalok hangterjedelme ne haladja meg a 6 hang távolságot, félhangok ne szerepeljenek benne, eltekintve az esetenkénti lefutó, záró dallammotívumokat.
- a zenei anyag éves elrendezésénél természetesnek kínálkozik az évszakok szerinti elosztás; ehhez járulnak még az év folyamán a néphagyomány egyes jeles napjai, valamint az egyházi év ünnepei.

Értékessé, színessé teszi a válogatást, ha vidékünk hagyományait - dalait, táncait, ritmusait – is megismerteti az óvodapedagógus a gyermekekkel.

Munkánk három alappillérét a következő gyűjtemények alkotják:

Forrai Katalin: Ének az óvodában

Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában

Kodály Zoltán: Kis emberek dalai

Természetesen ezeken kívül használhatók még igényesen válogatott gyűjtemények és kiadványok, valamint kortárs művészeti alkotások, de csak azok, amik megfelelnek Kodály Zoltán fentebb említett mércéjének.

Az ének-zenei tevékenység a gyermekek vagy az óvodapedagógus kezdeményezésére az egész napot áthatja. Minden tevékenységfajtához kapcsolható. Ez a nap, amikor elsősorban a zenei nevelést helyezzük előtérbe egy a hét öt napja közül. Egy nap egy témát „jár körül”, s bár minden nap helyet kap a zene, illetve az énekes játék a gyermek életében, ez a zenei nap kiemelt a többi közül. Kiemelt, mert központban a különböző készségfejlesztések, új gyermekjátékok, dalok megismerése illetve az ismeretek újrajátszása áll.

Az óvodapedagógus kétfajta lehetőséggel élhet: felajánlhatja, illetve kezdeményezheti az énekes játékokat, vagy kötött tevékenység formájában foglalkozhat a gyermekekkel. Ez utóbbi főleg nagycsoportban jellemző. A vegyes életkorú csoportokban a megosztottság

ritkábban, de megfigyelhető: a nehezebb készségfejlesztő játékokat illetve bonyolultabb körjátékokat, énekes játékokat a nagyok külön énekelhetik, itt a kisebbek eleinte gyakran „csak” nézők, később azonban ők is résztvevővé válnak.

Náluk nem az „eredmény” a fontos, hanem a bátor részvétel. Alkalmanként a többi csoport nagyjaival együtt (akárcsak testi nevelésnél) is játszhatják a gyerekek ezeket a kicsik számára még nehéz énekes játékokat.

Az óvodapedagógus a játékos képességfejlesztésen, mondóka-, tánc-, illetve gyermekdal tanításon túl mintát is ad a gyermekeknek, hogy zeneszerető, kulturált emberekké nevelje őket. Így hangsúlyozandó, hogy a tiszta énekhang, a legalább egy hangszeren való játék, a szép beszéd és mozgás elengedhetetlen az óvodapedagógus részéről.

Az óvodai zenei élmény nyújtásának legmegfelelőbb eszköze az emberi hang, az óvodapedagógus éneke. Ezért minél gyakrabban énekeljen, hisz ez a gyermekekre közvetlenül nagy hatással van. Az óvodapedagógus a gyermekek ének-zenei nevelését tervezze meg. Úgy készüljön fel, hogy a hét bármely napján bármely témához kapcsolódva elhangozhat egy-egy ének, mondóka, énekes játék, furulya játék. A zenei napot is gondosan tervezze meg, mert csak úgy lehet a gyermekek spontaneitására számítani, rugalmasan gondolkodni, ha a képességfejlesztés és dalanyag terve az óvodapedagógus fejében van, s úgy lehet mással összekapcsolni, körbejárni, előre hozni vagy késleltetni a témákat. *„A szabadság alapja a rend.”* – írja Széchenyi István.

A kiindulópont mindig a nyugodt, barátságos légkör. Így a gyerekek biztonságban érzik magukat, és önként kezdeményeznek vagy csatlakoznak az óvodapedagógushoz, hisz szeretik őt. Ha ilyen légkörben dolgoznak, s figyelembe vesszük azt is, hogy nem 20-25 percünk, hanem, egy egész napunk áll a zenei nevelésre az óvodapedagógus valóban rugalmasan kezelheti az időt és a témákat: felcserélheti, illetve többször előhozhatja ugyanazt a gyermekek igényétől és fejlettségétől függően. Jut idő az egyéni fejlesztésre is, sőt a vegyes csoport magától kínálja ezt: a nagyobbakhoz bármikor csatlakozhatnak a kicsik.

Az óvodába kerülő gyermekek már többségükben érzékenyen reagálnak a zenére, a ritmusra. Ha rendszeres ének hallgatásban, éneklésben, mondókázásban, ölbeli játékokban része lehet a gyermeknek, az fokozatosan fejleszti zenei téren. Mivel ebben az életkorban a meghatározó élmények rögzülnek, az indítás, a jó kezdés nagyon fontos.

Az első lépés a nyugodt, oldott légkör megteremtése. Ebben az állapotban a ritmikus ölbeli játék, mondóka, dal örömet okoz a gyermekeknek, megnyugtatja őket, s emellett élményt nyújt. A mozgással kísért ritmikus mondókák fejlesztő hatása megalapozza a gyermekjátékdalokhoz szükséges mozgáskultúrát, ritmusérzéket, a dalok pedig a hangképzést.

A kisebb gyerekek érdeklődése vizuális ingerekkel (kép, báb, játék) könnyen felkelthető, míg később már az ismert dal, játék, vagy az óvodapedagógus éneke vonzza őket.

A nevelési évet az ismert dalok ismétlésével kezdje az óvodapedagógus, s ezeket használja fel a zenei képességfejlesztésre. Vidám játékokkal, érdekes, vonzó helyzetekkel, eszközökkel, közös élményt nyújtva szervezze meg a zenei nevelések alkalmait. Ebben segítség a hangszereken való játék, közös éneklés egy vagy két másik óvodapedagógussal.

Ügyeljen, hogy a gyermekek szépen, esztétikusan mozogjanak, beszéljenek, énekeljenek. Munkájában a játékosság és a fokozatosság elve kiemelten érvényesüljön. Tegye lehetővé, hogy a szülők nyomon követhessék gyermekük zenei fejlesztését-fejlődését.

A zenehallgatás válogatásának szempontja a művészi érték. Gazdag és változatos anyaga a nap bármely szakában, akár a délutáni pihenéskor is előkerülhet, természetesen a hangulathoz illőt válasszunk. Nem célunk a zenehallgatásra szánt dalok megtanulása, hiszen ezek még nem felelnek meg az életkori sajátosságaiknak. Az élő zenére helyezzük a hangsúlyt, de értékes műzenei szemelvények is gazdagíthatják repertoárunkat. Nagyon hangsúlyos az elalvás előtti ének, dúdolás, amikor különösen befogadó a gyermek, s a dal kivételes nyugalmat, oldott légkört nyújt. Az óvodai zenehallgatás gerince a magyar népdalkincs erre alkalmas dalaiból álljon.

A zenei aktivitást segítse elő az óvodapedagógus azzal, hogy a hangicsáló-dúdolgató gyermeket bátorítja, a gyermekek játékkezdeményezéseit felkarolja, esetenként a nagyobbak bábozásához, dramatizálásához aktuális dalokkal nyújt segítséget.

Az udvari szabad játékidő alkalmain éljen az óvodapedagógus a gyermekek kezdeményező kedvével és segítse őket tovább úgy, hogy ajánljon nekik ügyességi énekes játékokat, körjátékokat.

Az ünnepi előkészületeknél főként az év során megismert énekes játékokat, táncokat mutassák be, illetve építsék be azokat a gyermekek műsorába, mert így nem vesz el olyan sok időt a felkészülés.

A zenei nevelés során alkalmazott gyermekjátékdalok fejlesztő hatásai nagyban hozzájárulnak az iskolaérettség eléréséhez.

A nagymozgások fejlődése, a fizikai állóképesség növekedése, az egyensúlyérzék, finommotorika, vizuális észlelés, a hallott (auditív) információ feldolgozásának fejlettsége, a térirányok ismeretének fejlődése a biológiai érettséget segíti elő.

A beszédkészség, figyelem, emlékezet, gondolkodás, kreativitás, képzelet fejlődése a pszichikus érettséget segíti.

Az érzelmi, akarati élet, társas kapcsolatok, pedagógushoz való és a tanuláshoz való viszony formálása a szociális érettséget szolgálja.

A zenei nevelés szorosan összekapcsolódik szinte minden más nevelési területtel. Kapcsolata a környezeti neveléssel élő és szoros, hisz a legtöbb gyermekjátékdal a gyermek közvetlen környezetében élő állatokról, növényekről és élethelyzetekről szól.

A mozgásfejlesztés terén a mozgásos játék, az együttes táncmozdulatok közben fizikai állóképességük és aktivitásuk fejlődik a gyermekeknek. A dal ritmusa mozgásra serkent.

Számos gyermekjátékdal megkívánja az ütemes járást, futást, bújást, szökdelést, ugrálást, így a testi nevelés terén is fejlesztő hatású.

Vizuális nevelés terén a térbeli mozgás és elrendeződés változatossága, a vizuális memória fejlődése valamint az esztétikus mozgásformák és eszközök használata elsődleges.

Az anyanyelvi és irodalmi neveléssel a mondókák egybefonják a zenei nevelést. A szép szövegkiejtéssel énekelt dalok fontos kívánalmai a zenei nevelésnek. Az anyanyelvet gazdagítják az egyes dalokban előforduló ritkán használatos vagy régies szavak.

Az előzőekben egyenként hasonlítottuk össze a tevékenységformákat, de valójában ezek többszörös összefonódása is megfigyelhető akár a legegyszerűbb gyermekjátékdalban is. Ennek a kapcsolódásnak egyik intenzív megjelenési formája a néptánc is, melyet a nyitvatartási időn belül külső oktató bevonásával teszünk lehetővé az érdeklődő gyermekek számára.

Cél:

- Az éneklés megszerettetése
- A zene iránti érdeklődés felkeltése
- A zene megkedveltetése
- A zenei ízlés és a mozgáskultúra formálása
- A magyarság tudatalatti elemeinek elültetése
- A néphagyományokra építve a később kifejlesztendő magyar zenei öntudat megalapozása
- A közös éneklés, - játék örömszerző voltának „megízlelése”

Feladat:

- A zenei nevelés alapvető feltételeinek megteremtése
- A magyar zenei nevelés alapelveire épülő (Kodály Zoltán és Forrai Katalin szellemisége) tervező és gyakorlati munka megvalósítása

- A zenei képességek fejlesztése
- Az énekhang ápolása
- A zenei továbbfejlődés megalapozása
- A szabad játék alatt a zenei nevelés minden adódó lehetőségének kihasználása
- Az énekes játékokhoz, készségfejlesztéshez szükséges eszközök megfelelősége, esztétikuma
- Az óvodapedagógus mintaadó szerepének szem előtt tartása
- Az óvodapedagógus éneklés iránti szeretete, gazdag zenei ismerete, megfelelő zenei tájékozottsága, igénye a folyamatos önképzésre

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyermekek élvezettel játszanak énekes játékokat.
- Szívesen énekelnek társaikkal együtt és gátlások nélkül tudnak egyedül énekelni.
- Megkülönböztetik és megfelelően összekötik a zenei fogalom párokat.
- Tudnak ritmust és dallamot rögtönözni.
- Az egyenletes lüktetést és a ritmust megkülönböztetik, ki tudják fejezni cselekvéssel, énekkel, szóval.
- Élvezettel tudnak előzenét, népdalokat, műdalokat, rövidebb komolyzenei szemelvényeket hallgatni.

5.5. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

A vizuális nevelés összetett folyamat, amely az óvodai nevelés egészében érvényesül. Építő- ábrázoló- alakító tevékenység, amelyben fejlődik a gyermek téri, formai, színképzettel kapcsolatos látása, a szépség iránti vonzódása, különböző anyagok és eszközök felhasználásának gyakorlata, s a gyermeki önkifejezés. A gyermeki alkotásoknak helyet kell biztosítani a közösségi rendezvényeken és a tehetségek kibontakoztatására megfelelő feltételeket és kiemelt figyelmet kell fordítani.

A gyermeket az őt körülvevő környezet spontán és szervezett ingerei érik. A spontán környezeti ingerek (az óvodai élethez kapcsolódóan) a gyermeket körülvevő tárgyi dolgok, berendezések. Nagy ízlés- és esztétikumformáló hatással bír maga az óvoda, a csoportszoba, az udvar. Ezek mindennapos, állandó ingert jelentenek a gyermeknek, s nagyon lényeges, hogy esztétikus, egymással harmonizáló, ugyanakkor nem túlzsúfolt tárgyak vegyék körül a gyermekeket. Ismerkedjenek meg műalkotásokkal, népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal. Minél több természetes anyagból készült játék, kép, dísz legyen a csoportszobában, hisz ezeknél az anyagoknál nem áll fönn a harsogó színek vibrációja okozta szorongás, a művi anyagok élettelensége, hanem a lassan megragadó, tartós inger köti le a gyermek figyelmét.

A kellemes, pasztellszínű falak, a berendezéshez illő, megnyugtató színű függönyök, szőnyegek, textíliák, minél több élővirág, egy élősarok családiasan meghitté, meleggé varázsolhatja a szobát. A gyermekeknek szánt játékok eszközök az ő szemmagasságuknak megfelelő helyen legyenek elhelyezve, így talál célba az az inger is, amely felhívó erővel bír.

A környezet időnkénti megújítása, variálása lényeges, hisz a változatosság nemcsak gyönyörködtet, hanem érdekeltté is tesz.

Az udvar kialakításában is törekedjünk a természetes (fa, nád) anyagokkal készült játékok felhasználására. Ezek a gyerekekhez közelebb állnak, barátságosabbak, esztétikusabbak, s nemegyszer biztonságosabbak fémből készült elődeiknél, főleg masszív, robosztusabb, jobban megfogható voltuknak köszönhetően.

A tér kialakításában is vezéreljen az esztétikus elrendezés: a zsúfoltság elkerülése, minél több külön játszóhely létrehozása, amelyeket élő sövénnyel, fákkal választunk el, illetve tarkítunk.

A gyermek közelebbi környezetén kívül fel kell hívni figyelmét a tágabb környezetére. Az óvodapedagógus feladata, hogy az érdekességeket, illetve ami a gyermek számára újdonság és feldolgozható élmény, megmutassa. Így lehet a természeti környezeten túl az emberek világában előforduló helyekre – munkahelyek, hivatalok, üzletek – építményekre, kiállításokra, rendezvényekre is felhívni a gyermek figyelmét. Ezáltal is ingerek érik őket,

amelyből majd a leszűrt formák, megmaradt élmények a gyermekek vizuális tapasztalatához társulnak, illetve gazdagítják azt.

A spontán környezeti hatásokon kívül a szervezett tevékenységformák keretében is nyújthat vizuális ingert az óvodapedagógus, illetve a gyerek tapasztalatokhoz juthat. A gyermeknek szüksége van rá, hogy a nap bármely szakában – amikor erre lehetőség van – elkezdhessen manuális, ábrázoló tevékenységeket. Erre a célra biztosítani kell egy külön asztalt, vagy sarkot a csoportszobában, ahol rendelkezésre állnak és a gyermekek számára elérhetőek az eszközök, anyagok.

Az óvodapedagógusnak biztosítania kell, hogy a gyermeket minél több vizuális tapasztalat érje. Viszont el kell kerülnie, hogy a gyermekek kezébe sémákat adjon, egyszerűsített formákat, melyeket leutánozva egysíkú lesz a gyermekmunka. Nem az a cél, hogy előre gyártott formákkal „megtanuljon" a gyermek rajzolni, mintázni, festeni, hanem hogy a különböző technikákat megmutatva a gyermekek önállóan legyenek képesek alkotni. Ne a kész mű, az eredmény legyen a fontos, hanem a hozzá vezető folyamat, a spontaneitás és ötletesség. Az óvodapedagógusnak többféle témát kell felajánlania, melyből a gyermek szabadon választhat. Figyelemmel kell kísérnie a technikák pontosabb használatát, a gyermekek kézügyességének fejlődését és játékos feladatokkal fejlesztenie is azokat. Eközben azonban tudnunk kell, hogy az ábrázolás önmagáért való, egyedi, szubjektív elemekkel átszőtt tevékenység, amelyet terelgetni lehet és kell is, de szigorúan irányítani, mintákat adni nem ajánlatos.

Egy nap-egy téma: ez heti tervezésünk mottója. Tehát a hétből van egy nap, amikor a központi helyet a rajzolás, a mintázás, a kézimunka kapja. Mivel más nevelési területekkel is szoros kapcsolatban áll, nem szakítjuk el a többi megismerési ágtól, de ezen a napon a manuális fejlesztés áll előtérben. Egy témához a hozzá kapcsolódó versek, dalok, kiszámolók, néphagyományok, esetleg mozgásos játékok felhasználásával megpróbálunk minél több és változatosabb megközelítést találni. Így pl. egy őszi gyümölcsökkel foglalkozó napon sor kerül a kisebbeknek gyümölcs színezésére, festésére, a nagyobbaknak mozaikragasztásra, gyümölcskosár formázására színes gyurmából, agyagból. A vizualitás az önkifejezés eszköze. Bárhol megállja a helyét, kiegészít, összeköt témákat.

Az óvodapedagógusok feladata az egyéni fejlesztésen és technikai gyakorláson kívül az esztétikumra való rámutatás, a szép, harmonikus ízlésvilág bemutatása. Történhet ez kiállítások látogatásával, néphagyományaink ápolásával, de legelsősorban a szűkebb környezetünk: az óvoda példamutatásával és irányadásával.

Az óvodapedagógus az óvodai nevelés egészében az egyéni bánásmód hangsúlyozásával fejlessze a gyermekeket, mindegyiket önmagához képest. Az egyes gyermekek közötti ábrázolásbeli különbségek figyelembevételével, s az egyéni képességek megismerésével alkalmazkodjon a gyermekek fejlődéséhez. Tudnia kell: mivel erősen érzelmileg motivált az óvodáskorú gyermek, így megfelelő érzelmi kapcsolat esetén szívesen, önként gyakorolja, fejleszti az ötletet, a felajánlott témát.

Az óvodapedagógus a szülőkkel való kapcsolatában is törekedjen arra, hogy otthon is legyen a gyermekeknek lehetősége az ábrázolásra, s kész munkáikat őrizzék, becsüljék meg.

Legfőbb feladat tehát az eszköztár biztosítása, másrészt az eszközök és technikák használatának megtanítása.

Szükséges eszközök: színes ceruza (legalább 12 színű), zsírkréta, pasztellkréta, festékek (tempera és vízfesték), agyag, gyurma, különböző méretű és színű papírok, textilek, fonalak, dobozok, gyermekollók, ragasztók, nyomdák, kőkréták, tábla, gipsz, fapálca, filctoll, tompa végű tű, hímzőfonal, szövőkeret, gyapjú stb. természetes anyagok és természetben található termények, bogyók, ágak stb.

Technikák: Játék a vízzel, homokkal, hóval, (építés), rajzolás minél több rajzeszközzel, festés ecseten kívül ujjal, szívószállal, fogkefével, pálcikával, fésűvel stb…, nyomdázás ujjal, tenyérrel, dugóval, terményekkel, falevéllel stb…, mintázás anyaggal, gyurmával, só-lisztgyurmával, tésztával stb, tépés, vágás, szövés, varrás, ragasztás, fonás, gyöngyfűzés, hímzés, hajtogatás, karcolás, fonalkép készítés, terménykép készítés, textilkép készítés, mozaikkészítés, kollázs, montázs, gipszöntés, gipsznyomat készítés, bábkészítés, gyertyacsöpögtetés, nemezelés közös munkák.

Fontos megjegyezni, hogy a konkrét témákon túl maradjon hely a véletlenszerű, spontán játékoknak, amelyek az absztrakciót előkészítik már ebben a korban is.

Cél:

- Igény kialakítása az alkotásra, az önkifejezésre
- Az esztétikai érzékenység alakítása
- A hagyományos értékrend elültetése
- A térbeli tájékozódás segítése, a szín és formavilág gazdagítása
- A műalkotások iránti érdeklődés kialakítása
- Az alkotó tevékenységekhez kapcsolódó verbális és nem verbális megnyilatkozásokra való képesség formálása

Feladat:

- Az érdeklődés felkeltése az ábrázolás tevékenysége iránt
- Az alkotás örömének megtapasztalása, önkifejezésre ösztönzés
- Esztétikai élmények befogadása, a környezet esztétikai alakítása
- Az épített környezet kincseinek bemutatása
- Különböző anyagok, változatos technikák, eljárások, eszközök kipróbálása, megismertetése
- Vallásos témák megjelenítése
- Érzelmek, gondolatok megjelenítése a gyermeki alkotásokban

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- Képalkotásban egyéni módon jelenítik meg élményeiket, elképzeléseiket
- Bátran használják a színeket
- Szóbeli véleményt tudnak alkotni saját és társaik munkájáról
- Tudnak formákat mintázni, munkáik egyéniek, részletezőek
- A térkialakításban bátrak, kezdeményezőek, a tárgyak főbb kiterjedéseit észreveszik, megnevezik

- Rácsodálkoznak a szép látványra, tudnak gyönyörködni benne

5.6. Mozgás

Az óvodai nevelés egészében a gyermeki személyiség harmonikus fejlesztésében kiemelkedően fontos szerepe van a mozgásnak, a testi nevelésnek. Túl azon, hogy fejleszti a gyermekek természetes mozgását (járást, futást, támaszt, függést, egyensúlyozást, ugrást, dobást) új ismereteket nyújt, lehetőséget ad a gyermekek mozgástapasztalatainak bővítésére (gimnasztika, talajtorna, labdagyakorlatok, játékok). Fejleszti a gyermekek testi képességeit: ügyességet, erőt, gyorsaságot, állóképességet.

A rendszeres napi egészségfejlesztő testmozgás a pszicho motoros készségek és képességek fejlesztését szolgálják. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének – pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás – fejlődésére.

A rendszeres és tervszerű mozgásfejlesztés kedvezően befolyásolja a szervezet növekedését, hozzájárul a légző- és keringési rendszer teljesítőképességének, a csont- és izomrendszer teherbíró képességének növeléséhez. Fontos szerepet játszik az egészség megóvásában, az egészséges életmódra nevelés kialakításában, megalapozásában.

A mozgáskultúra fejlesztése segíti a térben és időben való tájékozódást, a helyzetfelismerést, az alkalmazkodó képességet. A mozgás fejlesztés hatására a gyermekekben olyan fontos személyiségjegyek alakulnak és erősödnek meg: mint a bátorság, fegyelmezettség, kitartás. Fejleszti a közösségi élet alakulását segítő egymásra való odafigyelés, segítségadás, együttműködés készségét.

A tevékenység mozgásanyaga

Az óvodai testi nevelés mozgásanyaga a torna-, az atlétika-, és a játékvonatkozású főgyakorlatokból tevődik össze.

A TORNA keretébe tartozó főgyakorlatok gyakorlása általános és sokoldalú hatást biztosít a szervezet számára és hozzájárul a mozgásműveltség alapjainak lerakásához. Gyakorlásukkal kialakítjuk a velük kapcsolatos mozgásjártasságot és készséget, fejlesztjük a testi képességeket, továbbá az izom- és idegrendszert, a légző és vérkeringési szerveket, az érzékszerveket.

A tornagyakorlatok különösképpen elősegítik a fegyelmezett gyakorlat-végrehajtást, és alkalmasak a bátorság, az akarat fejlesztésére és esztétikai, érzelmi hatások keltésére. Szerepelnek közöttük olyan gyakorlatok, amelyeket a fejlődés folyamán oktatás nélkül sajátítottak el a gyermekek, ezeket természetes gyakorlatoknak hívjuk. Ezeknek a természetes gyakorlatoknak nincsen meghatározott kivitelezési formájuk, következésképpen már a legkisebb korosztállyal is gyakorolhatjuk őket sokféle változatban, összekapcsolódásban, sőt a játékok mozgásanyagát is képezhetjük. A tornagyakorlatok keretébe tartoznak azonban olyanok is, amelyeknek meghatározott végrehajtási formájuk van. Az ilyen gyakorlatok vezető műveletének helyes elsajátítására az óvodapedagógusoknak különösen ügyelniük kell.

A fent említettek alapján az óvodai testi nevelésben szereplő tornavonatkozású főgyakorlatok a következők:

a) Természetes támaszgyakorlatok:
   - kúszások, csúszások, mászások
   - egyensúlyozó járásgyakorlatok

b) Talajtorna:
   - gurulás a test hossztengelye körül
   - gurulóátfordulás előre
   - tarkóállás és gurulóátfordulás hátra előkészítő gyakorlata
   - kézállás előgyakorlatai

c) Függésgyakorlatok
   - mászások függőleges vagy rézsútos szeren (fel és lefelé, után- és túlfogással, lépéssel; oldalirányban utánfogás, utánlépéssel), mászások átbújással
   - függés: érintőmagas, vízszintes szeren (rúd vagy kötél)

d) Szerugrások
   - mélyugrás
   - felfelé történő ugrás
   - különböző előkészítő ugrásgyakorlatok

Az ATLÉTIKA keretébe tartozó gyakorlatok az ember természetes mozgásaiból alakultak ki, illetve az ember formálta, alakította ki őket. A gyermekek az atlétikai gyakorlatok végrehajtási formájának elsajátítása folyamán értékes testi és szellemi tulajdonságokra tesznek szert. A mozgástanulás folyamatában kialakulnak a jártasságok és készségek, illetve fejlődnek a testi képességek, továbbá a tér-, az idő-, és az egyensúlyérzékelés, s ezeknek birtokában könnyebben és eredményesebben tanul meg új mozgásokat is a gyermek. Az atlétika keretébe tartozó gyakorlatoknál a végrehajtás formája meghatározza a végrehajtás helyességét, tartalmát is.

Az atlétika keretébe tartozó főgyakorlatok a következők:

a) futások
   - közepes iramú futás (állóképesség növelés)
   - belegyorsuló futás illetve futás tempóváltoztatással
   - gyorsfutás állórajtból (10-25m)

b) ugrások
   - helyből ugrások: helyből távolugrás, helyből magasugrás
   - nekifutásból ugrások: távolugrás, magasugrás
   - ugrásokat előkészítő gyakorlatok

c) dobások
   - hajítás távolba
   - hajítás célba (felső- illetve alsó dobással)

Az óvodás gyermek természetes mozgásai közé tartozik a labdázás, a labdával való játék.

A labda rugalmas és gömbölyű, minden játéktól, kéziszertől eltérő tulajdonságai a gyermek számára ismeretlenek. A gyermek látja a mozgó labda útját, irányát, érzékeli sebességét, de tapasztalathiány miatt, mivel ilyen irányú motorikus élménye nincsen, nem tud a labda mozgásritmusához alkalmazkodni.

A labdával meg kell ismerkednie, sok-sok tapasztalatot kell szereznie. Erre szolgálnak az óvodában a JÁTÉKVONATKOZÁSÚ FŐGYAKORLATOK:

a) labdagurítás
b) alsó és felső kétkezes dobás
c) egykezes felsődobás
d) labdavezetés

Az a gyermek, akinek az óvodai élet sok lehetőséget biztosít a labdával való játékra, megismeri és elsajátítja a labdajáték alapjait. Időérzéke, a labda mozgását irányító készségei a gyakorlás folyamán kialakulnak és biztosan, célszerűen nyúl érte a különböző játékszituációkban.

Fontos szerepük van még a MOZGÁSOS JÁTÉKOKNAK, amelyek alkalmat adnak a tanult főgyakorlatok alkalmazására, gyakorlására. A testnevelési játékok két fő csoportra oszthatók:

1. Szerepes vagy utánzó játékok
   - futójátékok
2. Feladat- vagy szabályjátékok

- fogójátékok
- versengések
- sorverseny
- váltóverseny

A gyermek mozgásfejlesztésének lehetőségei a beszoktatástól az iskolába kerülésig:

A mindennapi mozgás biztosításának lehetőségei. A spontán – a játékban, azon belül a szabad játékban – megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget biztosítunk. Törekszünk a gyermeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.

Kiemelt mozgásfejlesztés két területen valósul meg. A szabadjátékban a gyermek spontán, természetes mozgása közben valamint szervezett tevékenységi formában. A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek.

Az óvodába kerülő egészséges gyermekek szeretnek ugrándozni, csúszni-mászni, manipulálni, vagyis mozogni.

Fontos feladatunk, hogy megőrizzük, ha szükséges felkeltsük ezt a mozgáskedvet, és tudatosan építsünk rá. Lényeges a biztonságos környezet kialakítása, a szükséges és elégséges szabályok megtartása.

A gyermekek napirendjét úgy alakítjuk, hogy a nap folyamán több alkalommal legyen lehetőségük mozgásos tevékenységre a csoportszobában és az udvaron egyaránt. A tevékenységek és az eszközök kiválasztásánál figyelembe vesszük csoportjaink vegyes életkorú összetételét és a gyermekek fejlettségi szintjét.

Intézményünk kedvező feltételekkel rendelkezik mindhárom korcsoport sokoldalú mozgásfejlesztésének megvalósításához.

Külön tornaszoba (bordásfallal, zsámolyokkal, padokkal, labdákkal, ugrókötelekkel…stb.) biztosítja a lehetőséget a mindennapi mozgáshoz, mozgásos játékokhoz. Ezen felül három játszóudvara van az óvodának füvesített területtel, homokozóval, hintákkal, csúszdával, mászókával felszerelve.

A csoportok napirendjének összeállítása biztosítja a gyermekeknek, megfelelő időjárás esetén, hogy naponta kétszer: délelőtt és délután a szabad levegőn legyenek. Óvodánk a város egyik legszebb részén helyezkedik el, így gyermekek és óvodapedagógusaik egyaránt szívesen indulnak sétára.

A 3-4 éveseknél a természetes nagymozgások fejlődését kívánjuk segíteni. Biztosítjuk számukra a csúszáshoz, mászáshoz, bújáshoz szükséges eszközöket és lehetőségeket.

4-5 éves korban nagyobb hangsúlyt kap a szem-kéz, szem-láb koordináció és az egyensúlyérzék fejlesztése. Az egyensúlyérzék fejlesztésére többféle speciális eszközzel rendelkezünk: billenő deszka, billenő tányér, egyensúlytölcsér, félgömbök.

Öt éves kor után már a finommotorika fejlesztésére fektetjük a legnagyobb hangsúlyt. A szabad játékban is többféle lehetőség adott: tépés, vágás, gyöngyfűzés, konstrukciós játékok stb.

A szabad játéktevékenységben az a célunk, hogy minden gyermek megtalálja a fejlettségének, érdeklődésének legmegfelelőbb tevékenységet. Elengedhetetlen bizonyos alapvető szabályok betartása, erre a gyermekeknek szükségük van, hogy ehhez igazodva megtanuljanak egymáshoz alkalmazkodni, egymást tiszteletben tartani.

Mivel óvodapedagógusaink között van, aki úszóoktatói végzettséggel rendelkezik, így minden esztendőben szervezünk az érdeklődő nagycsoportosoknak úszásoktatást, az óvoda nyitvatartási idején belül. A Bozsik program keretében a nagycsoportosoknak lehetőségük

van futball oktatáson részt venni. A kirándulásokhoz és a néptánc oktatáshoz hasonlóan ezek a programok a fenntartónknak többletköltséget nem jelentenek, mert ennek anyagi terhét a szülők vállalják, amiről minden érintett írásban nyilatkozik.

A tevékenység gyakorlatának elemzése:

A mozgás az óvodáskorú gyermekek életében kiemelkedően fontos szerepet tölt be, hiszen ebben az életkorban a gyermekek főként mozgás, tevékenység útján szereznek tapasztalatokat, ismereteket környezetükről.

A mozgás kedvezően hat az értelmi és a szociális képességek fejlődésére. A különböző mozgások, a különféle mozgás fejlesztési gyakorlatok által fejlődik a gyermekek vizuális memóriája, fogalomalkotása, térészlelése, szókincse.

Az együttmozgás, a mozgásos játék alkalmat ad a társas kapcsolatok kialakítására, a félénkebb gyermekek bátorítására, önbizalmuk növelésére, az önuralom fejlesztésére, egészséges versenyszellem kialakítására, alkalmazkodóképességük fejlesztésére.

A mozgás fejlesztési anyag éves elrendezésénél, a szervezett mozgástevékenység megtervezésénél az óvodapedagógusoknak figyelembe kell venniük a csoport osztatlan összetételét, általános fejlettségét, a helyi adottságokat. Különböző nehézségű differenciált feladatokkal segítsék elő, hogy minden gyermek megtalálja a fejlettségi szintjének, képességeinek megfelelő mozgásos feladatot.

A megfelelő nehézségi fokú gyakorlatok kiválasztása nemcsak a gyermekek képességeit fejleszti, hanem képet ad önismeretükről is. Lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a gyermekek egyéni tempójuknak megfelelően gyakorolhassák a különböző mozgásokat, a feladatok megválasztásánál az óvodapedagógusoknak figyelniük kell a gyakorlási lehetőség biztosítására, az ismétlésre, a fokozottság érvényesítésére.

A szervezésnél fontos szempont, hogy a gyermekek a legkevesebb várakozási idővel folyamatosan mozogjanak. A gimnasztikai feladatokat úgy építsék fel, hogy az egyszerűbb gyakorlatokat vegyék előre a kicsik részére, majd fokozatosan nehezítsék és váltogassák a

könnyebb és nehezebb feladatokat. Tegyék lehetővé a kicsik számára, hogy ha elfáradtak, kiállhassanak és kis pihenő után újra bekapcsolódhassanak a tevékenység menetébe.

Kiemelt fontosságú feladat a testalkati deformitások megelőzése, javítása (gerinctorna, lábboltozat erősítése), az óvodai mozgás keretein belül.

Cél:

- Mozgásigény kielégítése, mozgásöröm átélése
- Egészséges életmód kialakítása
- Erkölcsi nevelés
- Testi képességek fejlesztése, önbizalom erősítése
- Harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése
- A helyes testtartás igényének kialakítása

Feladat:

- Valamennyi gyermek számára a mindennapos mozgás biztosítása
- Tudatos mozgásfejlesztés szabad levegőn is
- Mozgásos játékok beépítése
- A mozgásigény, fejlettség, terhelhetőség figyelembe vételével az életkornak megfelelő mozgásigény kielégítése
- Változatos, differenciált, párhuzamosan végezhető lehetőségek biztosítása a mindennapos mozgásra eltérő közegben is (udvar, kirándulás)
- Nagymozgás és finommotorika fejlesztése, fegyelmezett mozgás elősegítésére
- Tartásjavítás, lábtorna beépítése a mindennapos mozgásba
- Baleset-megelőzés a megfelelő környezet biztosításával

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyermekek teljesítőképessége megnövekszik, mozgásuk összerendezett, megfelelő ritmusú
- Cselekvőképességük gyors, kitartóak a mozgásban, futásban
- Szeretik és igénylik a mozgást
- Megértik és követik az egyszerű utasításokat, vezényszavakat
- Versenyjátékok játszásakor betartják a szabályokat
- Ismerik az irányokat, tudnak a térben tájékozódni
- Ismerik a helyes labdafogást, a helyben való labdavezetést, a labdadobás módját
- Átugranak helyből és nekifutásból tetszés szerinti akadályt, ismerik az ugrás alapvető technikáját

5.7. A külső világ tevékeny megismerése

A bennünket körülvevő világ ismeretlen a gyermek számára. Törekszik a megismerésére, megtapasztalására, amelyet elsősorban kíváncsisága vezérel, de nagyon fontos szerepe van a gyermek környezetében élő felnőtteknek, akik figyelmét irányítják, a tapasztalatszerzés lehetőségét biztosítják, és verbális információkkal gazdagítják tudását.

Az óvodában ez a tudatos tevékenység az óvodapedagógus feladata. Az óvodapedagógusnak kell új ismereteket nyújtania, a meglévőket rendszereznie, mélyítenie, építve a gyermek kíváncsiságára, érdeklődésére, érzelmeire, megismerési vágyára.

Az óvodapedagógus a gyermek modellje, tanítsa meg őt felfigyelni a környezet csodáira. Ezt elsősorban azzal teheti meg, hogy életével bizonyságot tesz a saját lényét mélyen átjáró hitről, mely szerint az őt körülvevő világ nem csupán környezet, hanem teremtés. A természet szépségeire való rácsodálkozását hassa át a Teremtő dicsőítése és a hálaadás lelkülete.

A néphagyományok őrzése

A magyar nép kultúráját, nemzeti öntudatát megőrző törekvésben játszik fontos szerepet a néphagyományok ápolása. Megismerni a szülőföld, a hazai táj, a helyi néphagyományok, szokások által a közösséghez tartozás élményét, a nemzeti, családi és tárgyi kultúra értékeit. A népszokások jeles napjain túl – mint pl.: szüret, lucázás, betlehemes játék, kiszebáb égetés, stb. – lényegében az egyházi év ünnepei, ünnepkörei, valamint az óvodánkban kialakult nevezetes napok (pl.: Szent Erzsébet napok, stb.) alkotják azt a törzset, amely köré rendeződik az óvodai élet, s amelyek értéket, színt hoznak a hétköznapok közé.

Intézményünkben hagyomány az évszakonként (ősz-tél-tavasz) más-más csoport által megrendezett családi délután. Ezeken az alkalmakon kulturális programok és játékos sportvetélkedők keretében a gyermekek szüleikkel, testvéreikkel együtt vehetnek részt.

Az egyházi ünnepek megtartásakor elsősorban az ünnep meghitt, családias jellegét erősítjük (karácsony, húsvét). Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek megismerjék az ünnephez kapcsolódó szimbólumokat, melyek az ünnep lényegének megértéséhez segítik őket.

Természeti – tárgyi környezetünk

Óvodánk Tapolca város szívében, esztétikus környezetben helyezkedik el. Közelében van a Malomtó, amelynek növény- és állatvilágát évszakról-évszakra figyelemmel kísérhetjük, valamint a Tavasbarlang, melyet szintén rendszeresen látogatunk a gyermekekkel. Városunk a Tapolcai- medencében fekszik és távolabbi környezete is számos természeti szépséggel rendelkezik pl.: a Balaton, a várost körülvevő hegyek…stb. Az őszi és tavaszi csoportkirándulások szervezésével célunk az, hogy a gyermekek ismerkedjenek a környék nevezetes helyeivel, természeti szépségeivel.

A természeti környezetünk mellett nagy kincseket rejt épített környezetünk, melynek megismertetése a gyermekekkel alapvető fontosságú. Ennek részét képezik egyházi épületeink, a templom és annak tárgyai, kellékei, valamint a temető is.

Környezetvédelem

Mindegyik csoportszobában alakítsanak ki az óvodapedagógusok élő természetsarkot, ahová a gyermekek az általuk gyűjtött terményeket, terméseket gyűjthetik, és itt kaphatnak helyet az általuk gondozott növények, állatok. A gyermekek figyelemmel kísérhetik a növények, állatok fejlődését, megtanulják a rendszeres gondozásukat. Ilyen módon érzelmi kötődésükön keresztül jutnak el környezetük megbecsüléséhez, védelméhez.

Az óvoda játszóudvarán kis veteményeskert nyújt lehetőséget a gyermekeknek arra, hogy megismerkedjenek a kerti munkálatokkal: gyomlálással, öntözéssel, s a termés betakarításával. Törekedni kell arra, hogy a termesztett zöldségfélék olyanok legyenek, amelyeket a gyermekek az óvodában el tudnak fogyasztani.

Csíráztassanak, ültessenek növényeket, ismerkedjenek a fontosabb gyógynövényekkel, virágokkal. Eközben végezzenek egyszerű kísérleteket a növényekkel, vízzel, levegővel, talajjal.

Azáltal, hogy segítenek a gyümölcsök leszüretelésében, a lehullott lomb eltakarításában vagy a fűnyírás utáni gereblyézésben, maguk is tevékenyen részt vesznek környezetük alakításában, szépségének, tisztasásának megőrzésében.

A környezet megismerésére nevelésnek is lényeges alapja a játékosság, a minél több oldalról való megközelítés, valamint a gyermekek számára érthető, lehetőleg átélt eseményeken alapuló ismeretszerzés. Az óvodapedagógus a gyermekeket egyéniségüktől és életkoruktól függően differenciált feladatátadással késztesse tevékenységre. Minél több cselekedtetésen keresztül közelíti meg az adott témát, annál hatékonyabb lesz a munkája. A fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására. A fenntartható fejlődést, amely úgy célozza meg a jelen szükségletek kialakítását, hogy ezzel nem veszélyezteti a jövő nemzedék ugyan ilyen törekvését, lehetőségeit, egyre tudatosabban kell megalapoznia a gyermekek életében. Akár szervezett, akár kötetlen formában foglalkozik a csoporttal az óvodapedagógus, a fent említett elvek legyenek számára mérvadók.

Matematikai tapasztalatszerzés

A személyiség sokoldalú fejlesztéséhez elengedhetetlen a matematikai tartalmú tapasztalatszerzés.

A gyermekek valóságos élményeiből kiindulva kell építeni az ezzel kapcsolatos fogalmak, tartalmak megfigyelésére, megtapasztalására, így könnyen átélhetővé válnak a halmazok, relációk, sorozatok, számfogalmak, pontok, vonalak, felületek, sík és térmértani formák, a maguk természetes egységében emlékezetes élményként ragadnak meg a gyermek fejében. Szükséges megtalálni az alkalmat a korábban mozaikszerűen megszerzett benyomások rendszerezésére; a megfigyelések, tapasztalatok körének szélesítésére és mélyítésére, a spontán tanultak rögzítésére.

Nevelőmunkánkban hangsúlyozzuk a játék fontosságát, személyiségformáló szerepét. A különféle játékokban a gyermek matematikai tartalmú tapasztalatokat szerezhet. Az ez irányú ismeretszerzést olyanná tegye az óvodapedagógus, hogy azt a gyermek a játék érdekességével és örömével élje át. A gyermek figyelmét az újdonság és változatosság vonzza. Szívesen vesz részt olyan tevékenységekben, játékokban, amelyekben ezeket átélhetik, amelyek magukban rejtenek ilyen újdonságokat, változásokat. Az óvodapedagógusok úgy szervezzék a gyermekek tevékenységét, hogy az rendelkezzék a játékra jellemző jegyekkel, de a játékos tevékenységek során a matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába juthasson a gyermek. A spontán lehetőségeket messzemenően kihasználva, de szükség esetén olyan játékos matematikai szituációkat kell teremteni, amelyek önálló gondolkodásra és cselekvésre késztetnek, amelyek megoldásához a már szerzett ismeretek segítséget nyújtanak, de egyben új ismeretek forrásai is.

A gyakori probléma és feladatmegoldás lehetőséget ad a próbálkozva felfedező tanulásra, érzelmi töltetével tartósan rögzíti a felismeréseket, benyomásokat. Az ismeretek (tények, összefüggések, kapcsolatok, műveletek, tevékenységek) alapja a tapasztalat. A sok tapasztalatból az általánosítás révén alakulnak ki a matematikai tartalmú ismeretek.

Az óvodapedagógus feladata, hogy példájával, megjegyzéseivel, ötleteivel, kérdéseivel késztesse a gyermekeket az ismeretek alkalmazására, a lehetőségeket felismerje és felhasználja az ismeretszerzésre, az ismeretek gyakorlására. Építsen a gyermekek természetes kíváncsiságára, érdeklődésére és az önálló problémamegoldás iránti igényére, teremtsen kedvező helyzeteket a tapasztalatszerzésben, az élmények gyűjtésében. Fejlessze a gyermek problémalátását, problémamegoldó képességét, összehangolva a csoport egészének fejlesztésével. Nagy jelentőséget tulajdonítunk a mikrocsoportos, páros és egyéni foglalkoztatásnak, így a gyermekeknek módjuk nyílik arra, hogy saját maguk gyűjtsenek tapasztalatot a cselekvés során, az óvodapedagógusnak lehetősége van egyszerűbb egyénre szabott feladatokat adni, differenciálni. A szabad játékidőben folyamatosan létrejöhetnek olyan szituációk, melyek alkalmasak matematikai tartalmak közvetítésére akkor, ha az óvodapedagógus képes az adódó lehetőségek felismerésére, kihasználására. Nagyon fontos feladata az óvodapedagógusnak az eszközök kiválasztása, a helyes módszerek, módszertani alapelvek megfelelő alkalmazása.

A magyarázat, szemléltetés mellett nagyon fontos a játékosos gyakorlás. Az óvodapedagógus beszélgetéssel irányítja a gyermekek tevékenységét, kérdések, közlések, megjegyzések formájában. A gyermekekről kialakuló reális kép érdekében fontos az ellenőrzés és az ehhez szorosan kapcsolódó értékelés, melynek célja, hogy megerősítse a gyermekek teljesítményét, illetve motiválja őket a feladat minél jobb megoldására.

A séták, kirándulások, a kerti munka gazdag beszélgetés-kezdeményezési lehetőségeit kihasználva fejlesztetjük a gyermek beszédkészségét. Az érdeklődés felkeltése vers vagy rövid történet elmondásával is kezdődhet. Időnként felhasználhatók tanult mondókák, amelyek a természet változásait fejezik ki (időjárásjóslók, naphívogatók). Szép számmal vannak énekek, énekes játékok, amelyek a témához kapcsolódva alkalmasak az érdeklődés felkeltésére.

A szervezett mozgás alkalmával megtanulják az egyes testrészek nevét a gyakorlatok végzése közben. Megismerkednek a testrészek funkcióival. Ezeket a környezet megismerésére nevelésben tovább gazdagíthatjuk.

Míg a környezet megismerésére nevelés az objektív világ feltárását célozza, addig az ábrázolás ezen túl törekszik az érzékelt valóság ábrázolási eszközökkel történő kifejezésére. A színekkel való játékban, azok megismerésében a két terület összefonódik.

A rajzolás, mintázás, kézimunka során manuális technikákat ismernek meg, tér és formaismeretük gazdagodik. A mozgás alkalmával a tárgyak magasságát, hosszúságát, nagyságát figyelhetik meg.

Az ének-zene anyaga számlálásra, összehasonlításra, a ritmus érzékelésére ad alkalmat.

Cél:

- Rácsodálkozni tudás a teremtett világ szépségeire (öröm, hála)
- A gyermekek ismerjék fel azt a tényt, hogy a természet részei vagyunk és nem a tulajdonosai
- A szülőföld és a közvetlen környezet hagyományainak, szokásainak megismerése
- Részvétel egyházi ünnepeken
- Az önálló véleményalakítás, döntésképesség fejlesztése a környezet alakításában
- Matematikai tartalmú tapasztalatok szerzése

Feladat:

- A teremtett világ megismerésére nevelés
- A fenntartható fejlődés érdekében környezettudatos magatartás megalapozása, formálása
- A szülőföld, hazai táj, a népi, helyi, családi hagyományok, szokások, és tárgyi kultúra értékeinek megismertetése
- Ismerkedés az ember által épített környezettel kiemelten egyházi épületekkel, műalkotásokkal
- Ismerkedés egyházi helyiségekkel, eszközökkel, viselkedési szabályokkal

- A spontán helyzetek kihasználásával matematikai tapasztalatszerzés biztosítása (téri tájékozódás alakítása; mennyiségi, alaki, tér és síkbeli fogalmakkal való ismerkedés; ítéletalkotás és mennyiségszemlélet alakítása)
- Verbális fejlesztés a spontán és irányított beszélgetésekkor

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyermekek ismerik lakásuk címét, szüleik nevét, foglalkozását
- Gyakorlottak az alapvető közlekedési szabályok betartásában. Felismerik a főbb közlekedési eszközöket
- Ismerik a lakókörnyezetükben lévő intézményeket és azok rendeltetését
- Környezetük növényeit felismerik, és szívesen gondozzák azokat
- Különbséget tudnak tenni az évszakok között, felismerik a napszakokat, tudják a hét napjait
- Ismerik a háziállatokat, vadállatokat, madarakat és legfőbb jellemzőik alapján csoportosítják őket
- A gyermekek a tárgyakat meg tudják számlálni legalább 10-ig, össze tudják hasonlítani mennyiség, nagyság, forma, szín szerint
- Térben való tájékozódásukban a jobb és bal irányokat biztonságosan érzékelik, értik a helyeket kifejező névutókat (pl.: alá, fölé, mögé, stb.)
- Képesek tulajdonság vagy saját szempont szerinti válogatásra, sorba rendezésre, szóbeli összehasonlításra
- Ismerik néhány alapvető matematikai művelet játékos tevékeny megoldási módját

5.8. Munka jellegű tevékenységek

„Ó, názáreti otthon, az ács Fiának háza… itt szeretnénk leginkább megérteni, magasztalni és helyreállítani a munka méltóságát úgy, hogy mindenki fel tudja azt fogni. E fedél alatt emlékeztetni arra, hogy maga a munka nem válhat öncélúvá, tehát szabadságát és kiválóságát nemcsak onnan veszi, hogy gazdasági tényezőnek tekintjük, hanem azokból a mozzanatokból is, amelyek értékes cél felé irányítják.” (VI. Pál pápa)

A tevékeny élet egyik alkotó eleme a munka. A munkának sokféle lehetősége és árnyalata van az óvodában, melynek örömét az óvodapedagógus tudatos, tervszerű, egészen személyre szabott gyermekismerete tesz lehetővé.

A gyermekek örömmel végzik a munkát, szívesen azonosulnak a munka céljával, élvezik az elért eredményeket, és természetesnek tartják a munka szükségességét. A munka az óvodáskor egészének ideje alatt játékos jellegű marad.

Az óvodai szabad játék és munka között a különbség a kettő indítékában van. A munka célra irányuló tevékenység, a játék pedig spontán, nem a cél motiválja, hanem maga a tevékenység. A munka hatásán kialakul a gyermekekben a céltudat, a felelősségérzet, felelősségtudat.

A gyermekek tevékenykedésük során egyre több információt és tapasztalatot szereznek az őket körülvevő világról. Lényeges motívum, hogy a gyermeket a tevékenysége folyamán ne csak az elvárásoknak való megfelelés vezesse, hanem az „érted teszem", „neked csinálom" önzetlen lelkülete.

A munkálkodó, dolgozó ember, ha hívő, munkáját Isten dicsőségére, övéi iránti szeretetből végzi. Úgy dolgozik, hogy a kicsiben is hűség legyen, hogy Isten nagyot bízzon rá az utolsó napon.

A munkajellegű tevékenység során természetes módon alakul a gyermek szociális magatartása, társas kapcsolatai, hiszen alkalmazkodnia kell társaihoz és a felnőttekhez. Megtanulja az eszközök rendeltetésszerű használatát, azok megóvását valamint saját és mások munkájának megbecsülését.

A munkavégzés közben szükségessé válik a szóbeli irányítás, ismeretközlés, tárgyak, térbeli viszonyok, cselekvések megnevezése, ennek következtében fejlődik a gyermek szókincse, értelmi képessége, emlékező tehetsége. Mozgása, cselekvése, rendezettebbé, szervezettebbé válik a tevékenység gyakorlásának hatására.

Az óvodapedagógus feladata, hogy megteremtse a gyermekek életkorához és erejéhez szükséges legalkalmasabb eszközöket és a nyugodt, kiegyensúlyozott légkört. A gyermekek érezzék, hogy munkájukat igénylik, számon tartják és megbecsülik. Abban nyilvánuljon ez meg, hogy a gyermekek munkáját sem az óvodapedagógus, sem pedig a dajka nem végzi el helyettük, és előttük nem csinálja meg újra akkor sem, ha az szükséges volna.

Az óvodapedagógus úgy adjon segítséget, hogy a gyermekek önállóságát, önbizalmát növeli, a munkavégzéshez szükséges ismereteket gyarapítja, képességeiket fejleszti. Tegye lehetővé, hogy a gyermekek, a számukra kedves munkafajtákban elmélyülhessenek. A napirendet oly módon szervezze, hogy a munkavégzéshez elegendő időt biztosítson, ezáltal a gyermekek saját tempójuknak megfelelően végezhetik a rájuk bízott feladatokat.

Kezdetben a gyermek figyelgeti az óvodapedagógust, vagy a nagyobb gyermekek tevékenységét, majd kedvet kap az utánzásra. A dicséret, amely fokozza a tevékenység utáni vágyat, egyre több feladat megoldására buzdítja a gyermeket.

A munkafolyamat türelmes megmutatása és értékelése növeli a gyermek kitartását, önállóság felé törését, miközben hozzászokik, hogy az apró munkákat, feladatokat szépen, pontosan végezze. A gyermek sokszor magától is rájön arra, hogy a többiekkel végzett tevékenységnek, munkának hamarabb mutatkoznak az eredményei, örömei, ezért képes másokkal együtt dolgozni egy feladaton, vagy éppen az örömszerzésért elvállalni egy feladatot.

Az óvodapedagógusnak figyelembe kell vennie, hogy a gyermek minél kisebb, annál inkább egybefolyik a két tevékenység: a játék és a munka. Éppen ezért, az egyes munkafajtákat fokozatosan ismertesse meg a gyermekekkel. Az óvodapedagógusnak értékelnie kell a gyermekek munkáját. Kezdetben mindenképpen az elvégzett tevékenység feletti közös öröm domináljon, majd az ismeretek pontosabbá válásával a készségek fejlődésének arányában alakítsa ki a követelményszintet, de mindig tartsa szem előtt a gyermekek egyéni fejlettségét.

Az óvodai életben a munkajellegű tevékenységek három fő feladatkör köré csoportosíthatók:

a) az önkiszolgálással kapcsolatos teendők: testápolás, étkezés, öltözködés

b) alkalomszerű munkák, egyéni megbízatások

c) a közösségi munkák, mint a naposság, a környezet rendjének megőrzése, egyes felelősi feladatok, a növény- és állatgondozás és a kisebbeknek való segítségnyújtás

a) Az önkiszolgálással kapcsolatos tevékenységek során indul meg az önállósodás folyamata.

A testápolás teendőinél a 3-4 éves korosztály egyéni fejlettségtől függő segítséggel használja a szappant, törölközőt, körömkefét, fésűt, fogápolási szereket, WC papírt, papírzsebkendőt. A 4-5 éveseknél a munka tartalmilag azonos, de az önállóság nő, differenciáltan szükség lehet segítségadásra. Az 5-6-7-(8) éves gyermekek önállóan, szükség szerint bármikor végezzék el a testápolással kapcsolatos tevékenységeket, a tisztálkodási eszközöket használat után tisztán és esztétikusan tegyék a helyére.

Étkezéseink alkalmával az ételt mindig az Úrnak való közös hálaadással vesszük magunkhoz. Elismerjük, hogy minden, amink van, s amit kapunk az Ő gondviselő szeretetének ajándéka. Már a 3-4 éves gyermekek önállóan étkeznek, a kanalat, villát, egyéni fejlettségi szintjükön rendeltetésszerűen használják. A szalvétát használat után dobják ki. 4-5 éves korra az önállóság fokozódik a kulturált étkezés követelményeinek megfelelően. Az 5-6-7-(8) éves gyermekek már kulturáltan étkeznek, étkezésük a kés használatával kiegészül. Tudnak önállóan meríteni a tálból, mérlegelve a szükséges és elégséges mennyiséget.

Az öltözködésben a 3-4 éves gyermekek kezdjenek önállósulni. Ismerjék fel ruhadarabjaikat, tegyék a megfelelő helyre. Próbálkozzanak cipőjük fel-le húzásával, a gombolással. A 4-5 éves gyermekek már önállóan átöltöznek, szükség esetén segítséget kérnek. Próbálkoznak a cipőkötéssel, cipzárhúzással. Az 5-6-7-(8) éves korcsoport már teljesen önállóan öltözik, ismerik és alkalmazzák a kötés, gombolás technikáját. Fejlődésük arányának megfelelően csökken az öltözködéshez szükséges idő – szívesen segítenek a kisebbeknek.

b) Az alkalomszerűen adódó munkák előre nem tervezhetők, a napi élet folyamán váratlanszerű helyzetek megoldásában van szerepük. Éppen váratlanszerűségük és előre nem tervezhetőségük miatt az óvodapedagógustól nagyobb odafigyelést, összeszedettséget kíván, mivel hiányzik ezeknél a kialakult szokás, begyakoroltság. Át kell látnia, hogy hány gyermek szükséges a feladat elvégzéséhez, és melyiket mivel lehet megbízni. Szem előtt kell tartania, hogy ilyen esetekben pontosabb magyarázatra van szükség, hogy a gyermek számára érthető és egyértelmű legyen a feladat. Ezen esetekben is figyelembe kell vennie az óvodapedagógusnak a gyermekek egyéni fejlettségi szintjét és személyes adottságaikat. A 3-4 éves gyermek az óvodapedagógus kérésének tegyen eleget. A 4-5 éves gyermek már megbízható azzal, hogy hozzon be, vagy vigyen ki valamit. Az 5-6-7-(8) éves korú gyermek szívesen vállal bonyolultabb feladatot is, pl.: keressen meg egy ismert személyt az óvoda épületén belül.

c) Vannak olyan tevékenységek, amelyeket a gyermekek a közösségért, a csoport érdekében végeznek. Ilyenek a naposi teendők, egyes felelősi megbízatások, a környezet rendjének megőrzése, szépítése, a növények és állatok gondozása és a kisebbek segítése, felkarolása.

A naposrendszer bevezetése a 4-5 éves gyermekeknél kezdődik. Kiválasztásuk kezdetben fejlettségi szintjüktől függően, vagy jutalomképpen történhet, majd napostábla alapján. Naposok valamilyen megkülönböztető jelet, pl.: köténytviseljenek. Feladatuk, hogy terítik a terítőt, szétosztják az étkezéshez szükséges eszközöket, segítenek egyes ételek (pl.: kenyér) kiosztásában. Az 5-6-7-(8) éveseknél a feladat lényegében azonos, de nagyobb önállósággal végzik azokat. Bővül a feladatkörük azzal, hogy az asztalon esztétikusan rendezzék el az eszközöket, figyelve arra, mely eszközök kerülnek a tányér jobb és bal oldalára. Letörölhetik az asztalokat, összesöpörhetik a morzsákat étkezés után.

Az 5-6-7-(8) éves korú gyermekeknél, ha a csoport életét könnyebbé, rendszeresebbé teszi, választható egy-egy gyermek bizonyos feladat felelősévé (pl.: mosdóban elzárni a csapokat, lekapcsolni a villanyt, feltölteni a WC papír tartót, papír zsebkendő tartót, stb.)

Az óvodapedagógusnak ügyelnie kell azonban arra, hogy a gyermekek életét ne tegye túl szervezetté, ne vonja el őket a szabad játék idejétől.

A környezet rendjének megőrzésére már a 3-4 éves korú gyermekeket meg lehet tanítani. Ismerjék meg a tárgyak helyét, vegyék el önállóan, ha szükségük van rá, s utána tegyék vissza. Játékaikhoz használt, könnyebb berendezési tárgyakat, amit mozdítani tudnak játék végeztével, rendezzék vissza. A 4-5 évesek a játékokat a közösen megbeszélt helyről vegyék el és tegyék vissza. A terem átrendezésekor, akár játékhoz, akár közös tevékenységhez legyenek segítőkészek. Apróbb rendetlenséget vegyenek észre.

Az óvodapedagógus dicsérettel, bíztatással, pozitív irányba befolyásolhatja a gyermekeket, s így örömmel teszik helyre az eszközöket, később pedig igényükké alakul.

Az 5-6-7-(8) éves gyermekek a csoport játékait önállóan, természetes módon tartsák rendben. Vegyék észre, nemcsak a csoportszobában, hanem az általuk használt helyiségekben is, ha valami nincs a helyén, és készségesen segítsenek a helyreigazításban. A kisebbeknek legyenek segítségére, mutassák meg nekik a tárgyak helyét újra, ha szükséges.

A növény és állatgondozás feladatait a 3-4 éves gyermekek között az óvodapedagógus látja el, bevonhatja kisebb mozzanatokba a gyermekeket is. Mutassa meg, magyarázza el az érdeklődő gyermekeknek, mit, miért, hogyan tesz. Az őszi gyümölcsszüreteléseknél segíthetnek – óvodánk udvarán többféle gyümölcsfa áll (alma, körte, dió, szilva). Segíthetnek a levelek összegyűjtésében; tavasszal az ágak rügyeztetésében és a palántázás előkészítésében.

A 4-5 évesek már folyamatosan működjenek közre az élősarok növényeinek kisállatainak gondozásában. Ősszel segítsenek a nagyobbaknak a levelek eltakarításában, télen a madáretetésben is vegyenek részt. Tavasszal a magvak elvetésében és a kikelt növények gondozásában segíthetnek.

Az 5-6-7-(8) éves gyermekek folyamatosan gondozzák az élősarok növényeit, állatait. Lehetőség szerint ültethessenek és gondozhassák önállóan veteményüket. Gyűjtsenek

különböző terményeket az élősarokba és ezt meghatározott szempont szerint rendezzék el. Ősszel leszedhetik a gyümölcsöket, a termést. Segíthetnek a falevelek, télen a hó eltakarításában.

Vegyék észre a csoportszobában, öltözőben, mosdóban, udvaron, ha valamelyik társuknak, főként a kisebbeknek segítségre van szükségük. Legyenek önzetlenül, szívesen segítségükre, vagy szóljanak a felnőtteknek.

Cél:

- A munka megszerettetése, pozitív élményszerzési lehetőségének megismertetése
- A közösségért végzett munka hasznosságának megtapasztalása
- A személyiségfejlődésben fontos jellemvonások kialakítása (önzetlenség, segítőkészség, felelősség)
- Mások munkájának elismerése, megbecsülése
- Önértékelésük helyes fejlődése

Feladat:

- A munkavégzéshez szükséges képességek, készségek, tulajdonságok alakítása
- Önálló feladatmegoldásra ösztönzés az önkiszolgálás terén
- A társakkal végezhető munkajellegű tevékenységeknél az összefogás érzésének pozitív személyiség formáló hatásának erősítése
- A munka eredményének konkrét, reális, fejlesztő értékelése
- Munkaalkalmak biztosítása, lehetőségek észrevétele, kihasználása
- A megfelelő feltételek biztosítása a munkajellegű tevékenységek végzéséhez

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végén:

- A gyermekek szívesen dolgoznak egyénileg és közösen
- Önállóan és igényesen végzik a naposi munkát
- Szívesen vállalkoznak egyéni megbízatások teljesítésére

- Örülnek, ha kötelességüket teljesítik
- Szívesen közreműködnek a növények és állatok gondozásában

5.9. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodás gyermekek elsősorban folyamatos, utánzásos, spontán tevékenységek során átélt élmények, tapasztalatok alapján tanulnak. Az egész óvodai életteret ad a tanulás folyamatának, megfelelő időkeretben és szervezeti formákban.

Ennek a legkedvezőbb színtere a játék, ami a tanulás egyik lehetséges formája lehet, hiszen értelmi képességeik (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képszerű szemléletes gondolkodás) elsősorban szabad játékuk során fejlődnek. Ezt egészítik ki óvodás korban az óvodapedagógus által felajánlott, párhuzamosan végezhető tevékenységek, tanulási lehetőségek, irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés. A gyermek életkori sajátosságaiból adódóan nagy hangsúlyt kap a cselekvéses, a felfedezés lehetőségét tartogató problémamegoldás, a gyermeki tévesztéseket pedig, a fejlődési folyamat részeként kezeli. Fontos a gyermek kérdéseire, válaszaira épülő ismeretszerzés is, ami az anyanyelvi nevelés mindent átfogó feladatán belül valósul meg.

Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése.

Az óvodapedagógus feladata a tanulást támogató környezet biztosítása. Ennek megteremtésével a vizuális, akusztikus, kinesztetikus észlelés és érzékelés képességének és a verbális emlékezet fejlesztésének megfelelő lehetőségét biztosítja, hogy az érzékszerveken keresztül ható és tapadó élményanyag mélyüljön, s tudássá váljon a gyermekben. Mindez csak úgy jöhet létre, ha az óvodapedagógus támaszkodik a gyermek előzetes tapasztalataira, ismereteire, valamint céljainak megfelelően használja a rendelkezésre álló (digitális és egyéb) segédanyagokat, eszközöket. Felhasználja a mérési és értékelési eredményeket. Pedagógiai munkájában nyomon követhető a PDCA ciklus (tervezés, cselekvés, ellenőrzés, beavatkozás).

A gyermeket az ismeret- és tapasztalatszerzésben, az értelmében megnyilatkozó kíváncsiság hajtja egyre mélyebb felfedezések és megismerések felé. Ezek sokszínűségéből fejlődik ki a képszerű, szemléletes gondolkodása, mely lassan fogalmi gondolkodássá alakul át. A gyermeki tanulás tartalma a gyermek közvetlen, majd egyre táguló természeti és társadalmi környezetéből tevődik össze, amely a teljes személyiség fejlődését eredményezi. Mindkét környezet hatással van a gyermek magatartására, szokásaira, erkölcsi növekedésére.

Az élményszerzés fontos résztvevője, kezdeményezője az óvodapedagógus, aki segít a feldolgozásban, megértésben, vagy éppen a cselekvés folyamatát irányítja, amíg a gyermek igényli. Lényeges, hogy figyelemmel kövesse a gyermekek egyéni fejlődésének ütemét. Tervező munkájában és annak gyakorlati kivitelezésében mindig meghatározó legyen az egyéni sajátosságok figyelembevétele. Fontos, hogy a gyermekek személyre szabott, pozitív értékelést kapjanak, ami segíti önbizalmuk, helyes önértékelésük alakulását, személyiségük kibontakozását.

Figyelni kell azokra a gyerekekre, akiknél a tanulás akadályba ütközése esetén egyéni felzárkóztatás, fejlesztés szükséges az óvodapedagógus részéről. Ilyenkor fokozottan jelentkezik a személyre szabott figyelem jelentősége, az egyéni feladatadás, értékelés. Ha szükséges az óvodapedagógus vegye igénybe szakember segítségét a megoldás érdekében. Ugyancsak nagyobb figyelem, differenciált feladatadás szükséges a valamiben különösen jó képességeket mutató, tehetségígéretes gyerekek fejlesztéséhez. Az óvodapedagógus biztosítson számukra külön feladatokat, álljanak készen motiváló eszközök, lehetőségek tehetségük kibontakoztatásához, a tehetséggondozás megvalósításához.

A gyermek játékos-, spontán-, és a tevékenységben megvalósuló tanulási folyamatában meghatározó az óvodapedagógus harmonikus, nyitott személyisége, amely segíti a gyermek örömteli részvételét a tevékenységekben, megnyilatkozásait és gondolatainak verbális módon történő közléseit.

A gyermek az óvodai csoportban, gyermek és felnőtt közösségében gyakorolja a tanulás, elsajátítás sokféle lehetőségét. Itt kap élményt egy olyan közösséghez való tartozásáról, amelyik sokféle módon nyilvánítja ki, hogy Isten szeretetében és vonzásában szép, értelmes és tartalmas emberi életet lehet élni.

Cél:

- A teljes személyiség fejlesztése a tanulás által
- A gyermek kompetenciáinak fejlesztése
- A vizuális, akusztikus, kinesztetikus észlelés és érzékelés, valamint a verbális emlékezet fejlesztése
- Kognitív képességek fejlesztése

Feladat:

- A tanulást támogató környezet megteremtése
- A gyermek cselekvő aktivitásának, a közvetlen, sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása
- A kreativitás lehetőségének megteremtése, erősítése
- A spontán szerzett játékos tapasztalatok, ismeretek rendszerezése, egymásra építése
- Az óvodapedagógusnak a gyermek személyre szabott, pozitív értékelése

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- A gyermek szívesen részt vesz ismeretszerzéssel kapcsolatos tevékenységekben, feladattudata kialakulóban van
- A szándékos bevésés és figyelem képessége megfelelő szintű, megnő a tudás megőrzés időtartama
- Rendelkezik elemi szintű ismeretekkel önmagáról és a környezetéről
- A téri észlelés, a vizuális, akusztikus, kinesztetikus képességek megfelelően fejlettek
- A testséma, téri tájékozódás kialakult
- Az elemi fogalmi gondolkodás kialakulóban van

5.10. A gyermek fejlődésének figyelemmel kísérése

Jogszabályi rendelkezés szerint (20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet) az óvodában szükség szerint, de legalább félévente rögzítjük a gyermek értelmi, lelki, szociális és testi fejlődésének eredményét, valamint a gyermek fejlődését szolgáló intézkedéseket, megállapításokat, javaslatokat. A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció a gyermek fejlődéséről folyamatosan vezetett dokumentum, amely tartalmazza a gyermek fejlettségi szintjét, fejlődésének ütemét, a differenciált nevelés irányát. A gyermek fejlődéséről a szülőt folyamatosan tájékoztatjuk.

A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció a *Fejlődési Napló*, mely tartalmazza:

- A gyermek anamnézisét,
- A gyermek értelmi, lelki, szociális és testi fejlettségének mutatóit,
- A gyermek fejlődését segítő megállapításokat, intézkedéseket, az elért eredményt,
- Amennyiben a gyermeket szakértői bizottság vizsgálta, a vizsgálat megállapításait, a fejlesztést végző pedagógusnak a gyermek fejlődését szolgáló intézkedésre tett javaslatait,
- A szakértői bizottság felülvizsgálatának megállapításait,
- A szülő tájékoztatásáról szóló feljegyzéseket.

Az egyéni képességfejlesztéshez elengedhetetlen a fejlődési szakaszok nyomon követése, megfigyelése, elemzése értékelése és a fejlesztés további folyamatának meghatározása. Kiemelt jelentőségű a gyermekek megfigyelése, a spontán és irányított szempontok alapján szerzett információk rögzítése.

A gyermek és életkörülményeinek megismerése az óvodakezdést megelőző családlátogatással kezdődik. Ekkor történik az anamnézis felvétele. Ezt követően félévente méréseket végzünk, ennek eredményét a fejlettségmérő lapokon rögzítjük. Az óvodába lépéskor megkezdett folyamat az iskolakezdésig tart. A fejlődési naplót a gyermek személyi anyagában tároljuk. Amennyiben a gyermek valamely szakszolgálat által készített szakvéleménnyel is rendelkezik, úgy ez a dokumentum is bekerül a személyi anyagába. A gyermek fejlődéséről, a fejlődési naplóban rögzített adatokról – egyéni fogadóóra keretében – a szülőket félévente tájékoztatjuk, akik ezt aláírásukkal igazolják.

6. A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK FEJLESZTÉSE

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek:

1. Különleges bánásmódot igénylő gyermek:
   a) sajátos nevelési igényű gyermek (SNI):

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszédfogyatékos, több fogyatékosság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Intézményünk az alapító okiratában foglaltak szerint nem nevel SNI-s gyermekeket. Amennyiben a nevelési év során kerül megállapításra egy gyermeknél az SNI ténye, úgy az ő óvodai jogviszonya a következő nevelési év kezdetétől, a megyei szakértői bizottság által kijelölt óvodában folytatódik.

b) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek (BTM)

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

Célunk, a gyermek harmonikus fejlődésének biztosítása. Ezt támogatva fontosnak tartjuk, hogy a gyermek az általa elért eredményeit, próbálkozásait értékelő, őt magát teljesen elfogadó környezetben nevelkedjen.

Feladataink a beilleszkedési, magatartási nehézséggel küzdő gyermekkel:

- Az egyénre jellemző pozitív tulajdonságokra építve a személyiség komplex fejlesztése.
- Az alkalmazkodó képességük, önállóságuk, együttműködésük fejlesztése.
- Egyénre szabott fejlesztési terv készítése.
- A gyermekek egyenetlen fejlődéséből adódó teljesítménykülönbségek felismerése, differenciált tevékenykedés, esetenként felzárkóztatás és tehetséggondozás együttes alkalmazása.
- A fejlesztő- / gyógypedagógus és az óvodapedagógus közötti szakmai kapcsolat kiépítése a gyermekek megfelelő fejlesztése érdekében.
- A szülő-pedagógus partneri viszony kiépítése érdekében a szülők felkészítése, segítése.

c) kiemelten tehetséges gyermek

A gyerekek adottságai a megfelelő környezeti hatások (család, óvoda, társak) által fejlődnek képességekké, esetleg tehetséggé. Az óvodás korú gyerekeknél tehetségre irányuló hajlamról, a tehetség megmutatkozásának kezdeti jeleiről beszélhetünk (művészi és pszicho-motoros képességek, zenei képességek, rajzkészség, stb.).

A tehetséges gyermek jellemzői:

- Érdeklődő, kritikus, gyorsan tanul, elvont dolgok iránt érdeklődik, elmélyült, egyenlőtlen fejlődés jellemzi, energikus, stb.
- Átlag feletti általános képességű (pl. jó memória, fejlett anyanyelvi képesség stb.)
- Átlagot meghaladó speciális képességek (nyelvi, zenei, matematikai-logikai, vizuális-téri, testi-mozgásos, szociális)
- Kreatív (pl. eredetiség, rugalmasság, probléma iránti érzékenység)
- Feladat iránti elkötelezettség (pl. érdeklődés, versenyszellem, kitartás, emocionális stabilitás)

Feladataink a tehetséges gyermekekkel:

- A tehetségterület azonosítása, felismerése, rögzítése a Fejlődési Naplóban
- Segíteni, hogy felszínre kerüljenek a gyermekek adottságai, képességei.
- A tehetséges gyermek erős oldalának, differenciált feladatokkal, játékokkal történő fejlesztése.
- Az elfogadó légkör, tág cselekvési szabadság, gazdag tapasztalások biztosítása (párhuzamos tevékenységek, rugalmas napirend, szabad játék)
- Komplexitás, az egész személyiség fejlesztése
- Folyamatos bátorítás, ösztönzés, motiváció
- A fejlődés folyamatos nyomon követése – a fejlesztés mindig a gyermek egyéni tempójához, fejlettségi szintjéhez igazodva történik.

2.A gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek (HH, HHH). *Erre a kérdéskörre a 8. fejezetben részletesen kitérünk.*

7. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

A kisgyermekek többsége óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet, belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik.

A rugalmas beiskolázás lehetőség az óvodapedagógus és a szülő számára, hogy a gyermek életkorán túl az egyéni képességeit, fejlettségi szintjét figyelembe véve kezdhesse meg az iskolai tanulmányait, vagy maradhasson tovább az óvodában.

A három éves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelés célja, feladata a gyermeki személyiség harmonikus fejlődésének elősegítése.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

Az iskolakezdésnek testi, lelki és szociális kritériumai vannak, melyek közül egyik sem hanyagolható el, mindegyik egyformán szükséges a sikeres iskolai tanulás megkezdéséhez.

A testi érettség szintje:

- A gyermek eléri vagy már túl is jut az első alakváltozáson. Testarányai megváltoznak, megkezdődik a fogváltás
- Teljesítőképességük növekszik, mozgásuk összerendezettebbé, megfelelő ritmusúvá válik
- Teste arányos, erőteljesen fejlődik a mozgáskoordinációja
- Kialakul a finommotoros koordináció olyan mértéke, amely az írástanulás alapjául szolgál
- Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan képes irányítani

A lelki érettség szintje:

- Nyitott, érdeklődő az iskolába lépéssel kapcsolatban
- A cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett kialakulóban van fogalmi gondolkodása
- Értelmi fejlődésének jellemzőjeként képessé válik a csoportosításra, kategorizálásra, a relációk felismerésére, tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek
- Pontosabbá válik érzékelése, észlelése, megfigyelőképessége
- Megjelenik a szándékos figyelem, növekszik tartalma, terjedelme
- A képi megfigyelőképesség és emlékezet mellett kialakul a megtartó szóbeli emlékezet
- A téri tájékozódás óvodáskor végén történő intenzív fejlődésének eredményeképp kialakul a térben való pontos eligazodás a téri irányok helyes észlelése, a testséma kialakulása
- Ismeri teljes nevét, lakcímét, szülei nevét és foglalkozását, testvérei nevét valamint szűkebb lakóhelyét
- Felismeri a napszakokat, különbséget tud tenni az évszakok között, ismeri azok jellegzetességeit az időjárás és öltözködés összefüggéseit

- Gyakorlott az elemi közlekedési szabályok betartásában, ismeri a közlekedési eszközöket
- Ismeri a háziállatokat, azok gondozását, a vadállatokat, környezetének növényeit
- Ismeri a viselkedés alapvető szabályait
- Kialakult a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, többnyire megfelelő hangsúlyozású, hangerejű és sebességű beszéd
- Minden szófajt használ, különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot
- Mások beszédét végig tudja hallgatni
- Mások számára érthetően és folyamatosan kommunikál

A szociális érettség szintje:

- Ismeri azokat a szabályokat, elvárásokat, melyek lehetővé teszik számára –kedvező iskolai légkörben- egy közösség életébe való beilleszkedést
- Képes kapcsolatot teremteni felnőttel és gyermekkel egyaránt
- Tudja fegyelmezni önmagát, egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni
- Feladattudata kialakulóban van, egyre eredményesebben –szükség szerint kreatívan -oldja meg feladatait
- Tud önállóan dolgozni, várakozik, ha szükséges

8. A SZENT ERZSÉBET ÓVODA GYERMEKVÉDELEMMEL ÖSSZEFÜGGŐ PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGE

A gyermek- és ifjúságvédelem célja: Prevenció során feltárni a tényeket, okokat, melyek a gyermekek fejlődését akadályozhatják, veszélyeztetik, valamint a gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések biztosítása. Védeni a gyermekek születési nemének megfelelő önazonossághoz való jogát.

A katolikus óvoda - mint a köznevelési intézményhálózat első lépcsőfoka - működésének és tevékenységének irányultsága, hogy a rábízott gyermekek személyiségét teljes mivoltában alakítsa és megalapozza bennük a teljes emberi élet méltóságának tudását.

Az emberi személyiség Jézus Krisztus tanításában központi helyet foglal el anyagi és lelki igényével, ezért ennek kibontakoztatása a katolikus nevelés célja.

Intézményünk a vonatkozó jogszabályok figyelembevételével fogalmazta meg gyermekvédelmi tevékenységét. A vonatkozó fontosabb jogszabályok a következők:

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet
- A gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről 331/2006. (XII.23) Kormányrendelet

Az óvodás gyermek családi helyzetének évenkénti felméréséhez szükséges szempontok:

- az óvodások száma összesen
- ebből veszélyeztetettek száma
- kiemelt figyelmet igénylő gyermekek (BTMN, HH, HHH, kiemelten tehetséges) száma
- három- vagy többgyermekes családban élők száma

Intézményünkben a gyermekvédelmi munkát megbízás alapján a gyermekvédelmi felelős végzi.

Általános prevenciós tevékenységek

Óvodánk névadójának, Árpád-házi Szent Erzsébetnek és a fenntartó rend alapítójának, Páli Szent Vincének sajátos karizmája, hogy legfőbb gondjuk a legkisebbekre, a kirekesztettekre, a perifériára szorultakra irányult. Az ő példájuk kell, hogy utat mutasson nekünk, és ezáltal figyelemmel legyünk a testi- és lelki szükségletekre.

Ebből fakadóan elsődleges feladatunknak tartjuk a prevenciót. Ennek első feltételeként úgy alakítjuk az óvodában a gyermekeket körülvevő szociális környezetet, hogy az számukra a biztonságot, az otthonosságot, a nyugalmat és a feltétel nélküli elfogadást jelentse. Azért

fektetünk erre különös hangsúlyt, mert az óvodába kerülő gyermekek számára – ha nem jártak bölcsődébe – ez az első megtapasztalása az édesanyától való tartós távollétnek. Csoportjaink életének szervezése, a gyermekcsoport lelkületének formálása mind arra irányul, hogy megkönnyítse számukra az édesanyától való elszakadást, és bizonyos értelemben az anyai öl biztonságával legyenek körülvéve.

Kapcsolattartás a családdal

Óvodánkban a szülőkkel való hivatalos kapcsolattartási formákon kívül, mint például a szülői értekezletek, fogadóórák, családlátogatások – pedagógusaink a rendszeres személyes beszélgetésekre is fordítanak figyelmet. A mindennapos kapcsolattartás növeli a szülők biztonságérzetét, hogy gyermekük jó helyen van, figyelnek rá.

Az édesanyák számára csoportonként külön szervezve, évente 3-4 alkalommal ún. „anyadélutánt" tartunk, melyet az óvodapedagógusok vezetnek. Ezek az alkalmak csoportonként más és más formában zajlanak, figyelembe véve az azt vezető óvodapedagógus erősségeit, habitusát. (előadás, beszélgetés, interaktív témafeldolgozás stb.)

Előadásokat szervezünk a szülők számára, melyekre neves előadókat kérünk fel. Az előadások ideje alatt gyermekfelügyeletet biztosítunk.

A Szülői Tanács tagjait igyekszünk bevonni az óvoda közös programjainak szervezésében és az óvoda környezetének szépítésében is. Kiemelten ilyen például a Családnap és Szent Erzsébet ünnepnapja. Tapasztalataink alapján ezek a programok a szülők, családok közötti baráti kapcsolatok kialakulásában is segítséget nyújtanak.

Anyagi támogatások

Intézményünkben állandó rendszerességgel nyújtott anyagi jellegű juttatás az étkeztetési térítési díj támogatása, a költségvetésről szóló törvényben meghatározott formában és mértékben.

Lehetőségeihez mérten a Fenntartó is biztosít anyagi támogatást, éves rendszerességgel a rászoruló gyermekek részére. Ebből a támogatásból szükség esetén ruhaneműt, élelmiszercsomagot vásárolunk, illetve az iskolába induló gyermekek számára minden évben ebből a keretből készítünk egy induló tanszercsomagot.

A gyermekvédelmi felelős irányítása mellett esetlegesen segítő adományok (játékok, ruhaneműk) gyűjtése és továbbadása is működik.

A szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek nevelése

Óvodánk különböző szociális háttérrel rendelkező gyermekek számára biztosítja nevelő-oktató tevékenységét. A gyermekek közösségi életre nevelésének egyik alapkritériuma, hogy megtanulják elfogadni önmagukat és tőlük különböző társaikat Isten ajándékaként. Erre a csoportban dolgozó felnőttek adnak példát számukra. Minden pedagógus a saját csoportjában részt vesz a gyermekek fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, mérséklésében, illetve lehetőség szerinti megszüntetésében.

Célunk, a veszélyeztető okok felderítését követően, pedagógiai eszközökkel – kiemelt szerető figyelmesség a hátrányos helyzetű gyermek felé; beszélgetés a szülőkkel; családlátogatás - törekedni a káros hatások ellensúlyozására, esetleg megszűntetésére. A pedagógusok szükség esetén konzultálnak a gyermekvédelmi felelőssel vagy a Pedagógiai Szakszolgálat pedagógusaival és a gyermek érdekében megfelelő intézkedéseket szerveznek.

A hátrányos helyzetből adódó mentális, szociális vagy értelmi állapotot a gyermekek személyiséglapjain rögzítik a pedagógusok és a retardáció mértékétől függően együttműködve a Pedagógiai Szakszolgálat szakpedagógusaival, fejlesztési tervet dolgoznak ki. Ennek eredményességét a pedagógusok folyamatos ellenőrzése kíséri.

A tanköteles kor elérésekor a pedagógusok saját tapasztalatuk alapján, a gyermekkel való foglalkozásokból levont következtetések és a szülőkkel való megbeszélés eredményeként döntési javaslatot tesznek az iskolába lépésről; szükség esetén kérhetik a Pedagógiai Szakszolgálat vagy a Szakértői Bizottság segítségét.

A gyermekek veszélyeztetettségének felmérése

A gyermekek óvodába kerülésével megismerjük családjaikat, a szociális hátterüket, a gyermekek fejlettségét, szokásait. Megfigyelés, beszélgetés, esetenként családlátogatás útján tudjuk felmérni az őket hátrányba szorító, illetve veszélyhelyzetet előidéző körülményeket.

A gyermekek veszélyeztetettségének okait vizsgáló szempontok:

- családi környezet
- családon kívüli környezet

A csoportok pedagógusai végzik ezeket a megfigyeléseket, probléma esetén az óvoda gyermekvédelmi felelősével konzultálnak a segítségadás lehetőségeiről.

A gyermekvédelmi felelős gyermekekkel kapcsolatos feladatai

Általános feladatai:

- A gyermekvédelmi felelős az ismeretek birtokában megteszi a szükséges lépéseket, ügyel a balesetvédelemre.
- Segíti az óvodapedagógusok körültekintő gyermekvédelmi munkáját, baleset-megelőzését.
- Évente gyermekvédelmi programot készít, bővíti gyermekvédelmi ismereteit.
- Rendszeresen konzultál, kapcsolatot tart az óvodapedagógusokkal, az intézményvezetővel, a gyermekjóléti szolgálattal, esetmegbeszéléseket szervez.
- Családlátogatásokat, fogadóórákat szervez.
- Megszervezi és lebonyolítja a támogatásokat.

A hátrányos(HH)- és halmozottan hátrányos(HHH) helyzetű gyermekkel:

- felveszi a kapcsolatot a pedagógusokkal
- a hátrányos helyzet típusának ismerete alapján javaslatot tesz a további teendőkre
- alkalmi megfigyeléseket végez a csoportokban

- hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esetén, a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése érdekében megteszi a szükséges intézkedéseket
- tanácsadással szolgál a szülőknek és a pedagógusoknak
- számba veszi a szociális ellátásokat
- esetenként közös családlátogatásokat végez a pedagógusokkal

A veszélyeztetett gyermekekkel kapcsolatosan:

- a pedagógusok közreműködésével felméri a veszélyeztetett gyermekeket, majd nyilvántartást készít róluk. A veszélyeztetettség típusának és súlyosságának mérlegelése alapján folyamatosan kapcsolatot tart a gyermekjóléti szolgálattal.
- alkalmi megfigyeléseket végez a csoportokban, folyamatosan tájékozódik az eredményekről, hiányosságokról
- tanácsadással szolgál a szülőknek, pedagógusoknak
- számba veszi a szociális ellátásokat
- esetenként közös családlátogatásokat végez a pedagógusokkal

A gyermekvédelmi felelős minden esetben a gyermekek érdekeit képviseli, és kapcsolatot tart fenn

- a pedagógiai szakszolgálattal,
- az óvoda orvosával,
- az óvoda védőnőjével,
- a logopédussal,
- a gyermekjóléti szolgálattal,
- társadalmi szervekkel.

Az óvoda orvosa és a védőnő is figyelemmel kíséri a gyermekek testi és szellemi fejlődését.

9. ÉRVÉNYESSÉGI NYILATKOZAT

A pedagógiai program érvényességi ideje:

Határozatlan idejű

A program módosításának lehetséges okai, indokai:

- az óvoda működését nagymértékben érintő változások (pl: alapító okirat módosítás)
- a programra vonatkozó törvényi változások
- a program felülvizsgálatát követő korrekció

10. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

A Pedagógiai Program hatályba lépése 2023. február 1.

A Pedagógiai Program felülvizsgálata a hatályos törvények rendelkezései alapján történik.

A Pedagógiai Programot a nevelőtestület 2023. január 11-én tartott értekezletén 100%-os arányban elfogadta.

Kelt: Tapolca, 2023.01.11.

Aláírás: …….……. …….……..……

nevelőtestület képviselője nevelőtestület képviselője

…….

óvodavezető

Jegyzőkönyv a 7/2023 számon

Az óvoda szülői szervezete (Szülői Tanács) az óvoda Pedagógiai Programjának elfogadásához a véleményezési jogát korlátozás nélkül gyakorolta. A dokumentummal kapcsolatban ellenvetést nem fogalmazott meg.

Jegyzőkönyv a 8/2023 számon

Kelt: Tapolca, 2023.01.12.

..……

Szülői Tanács elnöke

A Fenntartó részéről jóváhagyta:

Aláírásommal tanúsítom, hogy a fenntartó döntésre jogosult vezetője a pedagógiai program fenti rendelkezéseivel egyetért, azokat jóváhagyja.

Határozat a Fenntartónál a 7/2023 számon.

Kelt: Budapest, 2023.01.13.

…..……...

Fenntartó képviselője